

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności wykonanych celem wprowadzenia
w życie Banku krajowego.

Wysoki Sejmie!

Dokonany przez Wys. Sejm na posiedzeniach z dnia 19. i 20. października 1882. wybór dziewięciu członków i czterech zastępców Rady nadzorczej Banku krajowego stanowił pierwszy krok w aktywowaniu tej instytucji, stosownie do uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. Października 1881.

Reskryptem z dnia 29. Października 1882. l. 53554. Wydział krajowy zawiadomił o dokonany wyborze wszystkich członków Rady nadzorczej i ich zastępców, zapraszając pierwszych na posiedzenie dla porozumienia się w sprawie ustanowienia przewodniczącego i jego zastępcy. Posiedzenie to odbyło się dnia 7. Listopada 1882.

Jakkolwiek statut Banku krajowego w §. 71. porucza Wydziałowi krajowemu mianowanie z grona Rady nadzorczej przewodniczącego i jego zastępcy bez żadnych ograniczeń, to jednak Wydział krajowy uważał za stosowne, przystąpić do tej nominacji dopiero po zasięgnięciu opinii samych członków Rady. Zgromadzeni dnia 7. Listopada 1882. na pierwsze posiedzenie członkowie Rady nadzorczej, wyraziwszy podziękowanie za ten sposób traktowania nominacji, wskazali z grona swojego jako najodpowiedniejszych kandydatów: p. Hipolita Bohdana, właściciela dóbr na przewodniczącego, a prezydenta m. Lwowa p. Wacława Dąbrowskiego na zastępcę przewodniczącego. Zgodnie z tą propozycją Wydział krajowy powziął swoją uchwałę i wystawił dekrety nominacyjne dnia 7. Listopada 1882. l. 55221., zawiadamiając o tem Prezydium c. k. Namiestnictwa ze względu na końcowy ustęp §. 73. statutu, według którego Bank krajowy, mianowicie jego oddział ściśle bankowy, zostawać ma także pod nadzorem c. k. Rządu, w myśl patentu cesarskiego z dnia 26. Listopada 1852. (Dz. u. p. Nr. 253). Reskryptem z dnia 8. Listopada 1882. l. 55.258. uwiadomił Wydział krajowy członków Rady nadzorczej i ich zastępców, że w myśl równocześnie powziętej uchwały wypłacać będzie funkcyjującym członkom i zastępcom za każdy dzień czynności dyety po 5 zł. dziennie, a tytułem zwrotu kosztów podróży należność

pierwszej klasy w razie podróży koleją żelazną, lub po jednym złotym w. a. od mili w razie odbycia podróży drogą kołową.

Paragraf 66. statutu porucza Wydziałowi krajowemu mianowanie dyrektorów Banku krajowego na podstawie przedstawienia Rady nadzorczej. W piśmie z dnia 8. Listopada 1882. Rada nadzorcza przedstawiła jako kandydatów na posady Dyrektorów Banku krajowego: właściciela dóbr w Galicyi p. Antoniego Wrotnowskiego, którego dotychczasowa długa i rozległa działalność na ekonomicznem i finansowem polu rozciągała się na Królestwo Polskie, dalej dyrektora kasy oszczędności w Krakowie p. Franciszka Słęka i dyrektora kasy zaliczkowej w Gorlicach p. Władysława Smolkę. Dekretem z dnia 12. Grudnia 1882. mianował Wydział krajowy w myśl tej propozycji p. Antoniego Wrotnowskiego i Władysława Smolkę dyrektorami, pierwszego z płacą 8000 zł. i dodatkiem osobistym w kwocie 2000 zł., który częściowo przynajmniej miał wyrównać niekorzystną dla mianowanego różnicę między przyznaną płacą a jego dotychczasowemi poborami, drugiego zaś z płacą 4000 zł. Pismem z d. 15. Grudnia 1882. p. Antoni Wrotnowski oświadczył, że „wobec trudności przy organizowaniu i początkowych działaniach każdej instytucji finansowej nieuniknionych a wpływających ujemnie na cyfrę czystego jej dochodu w pierwszym roku istnienia, poczytuje za obowiązek nie korzystać w ciągu tegoż roku z dodatku osobistego w kwocie 2000 zł.“ Wydział krajowy reskryptem z 22. Grudnia 1882. l. 62557 przyjął do wiadomości tę rezygnację z osobistego dodatku wyrażając p. A. Wrotnowskiemu uznanie i podziękowanie za ten akt ofiarności obywatelskiej i dowód nadzwyczajnej troskliwości o pomyślny rozwój instytucji, pod jego kierownictwo oddanej.

Mianowanie trzeciego dyrektora w myśl przedstawienia Rady nadzorczej nie mogło nastąpić z powodu, że kandydat przedstawiony, p. Franciszek Słęk, nie chciał rozstać się z wielce pożyteczną instytucją (krakowską kasą oszczędności), której dotąd usługi swe poświęcał. W miejsce p. Franciszka Słęka Rada nadzorcza nie przedstawiła innego kandydata na trzecią posadę dyrektora a Wydział krajowy nie uznał za potrzebne przynaglać jej do tego, gdyż dłuższego czasu i oględności wymaga wyszukanie osobistości, któraby z jednej strony posiadała wszelkie warunki potrzebne do kierowania zakładem kredytowym, zorganizowanym co do agend swoich nie według utartych szablonów, lecz z zastosowaniem do specjalnych potrzeb kraju, z drugiej zaś strony nie stawiała wymagań, których Wydział krajowy nie mógłby przyjąć. Aby jednak brak trzeciego dyrektora nie tamował prac przygotowawczych około aktywowania zakładu, Wydział krajowy już reskryptem z dnia 19. Kwietnia 1883. l. 18957. powołał stale w skład Dyrekcyi członka Rady nadzorczej p. Michała Dymeta, do czego prawną podstawę stanowi drugi ustęp §. 65. statutu.

W skutek uwiadomienia o ukonstytuowaniu się Rady nadzorczej i o mianowaniu Dyrektorów J. Eks. P. Minister skarbu w porozumieniu z c. k. Ministerstwem spraw wewnętrznych ustanowił w myśl §. 73. l. 12. (ustęp drugi) statutu komisarzem rządowym dla nadzoru działu bankowego c. k. Radcę dworu p. Franciszka Karasińskiego a jego zastępcą starszego radcę skarbowego przy c. k. Prokuratorji skarbu p. Karola Kunza. W myśl powołanego powyżej paragrafu statutu ustanowił Wydział krajowy równocześnie (30. Stycznia 1883. l. 4997) dla wykonywania nadzoru w dziale hipotecznym stosownie do postanowień ustawy z dnia 24. Kwietnia 1874. (Dz. u. p. Nr. 48.) komisarzem swoim członka Wydziału krajowego dr. Józefa Wereszczyńskiego a jego zastępcą Radcę Wydziału krajowego p. Edmunda Mochnackiego. Na posadę naczelnego buchaltera, która według §. 66. statutu ma być obsadzoną przez Wydział krajowy, przedstawiła Dyrekcyja p. Alexandra Morawskiego, jednakże z zastrzeżeniem, że tak płaca tego urzędnika (125 zł. mies.) jak i nominacya w ogóle ma mieć charakter prowizoryczny. W ogóle zasadniczo uznała Dyrekcyja potrzebę zatrzymania prowizorycznego charakteru w organizacyi personalu Banku krajowego i taki w tej mierze przedstawiła wniosek Wydziałowi krajowemu dnia 23. Kwietnia 1883.:

„Zważywszy, że czas do końca 1883. poczytywać należy za peryod organizacyjny, Dyrekcyja ma zamiar nie ustanawiać na tenże czas stałych pensyi dla urzędników Banku krajowego, ale jedynie wypłacać takowym wynagrodzenie miesięczne w formie dyet. Wydatek na ten cel czyniony w peryodzie do dnia otwarcia Banku, Dyrekcyja odnieść pragnie na ciężar funduszu przeznaczonego na koszta organizacyi tegoż Banku, wypłatę zaś dyet od rzeczonoego dnia do końca roku bieżącego, czynić z dochodów Banku, z conta administracyi. Przed rozpoczęciem r. 1884. Dyrekcyja odpowiednio do §. 70. lit. 12. statutu przedstawi Radzie nadzorczej a następnie Wysokiemu Wydziałowi krajowemu (§. 73. lit. 9. statutu) etat prowizoryczny na tenże rok, a dopiero pouczona doświadczeniem rocznem, przedstawi do zatwierdzenia w takiejże drodze etat normalny na r. 1885“.

Uchwałą z d. 24. Kwietnia 1883. l. 19.408. Wydział krajowy uznał uzasadnionym i zatwierdził powyższy wniosek odroczenia stałego usystemizowania etatu aż do zebrania potrzebnych w tym celu wskazówek i doświadczeń z praktyki po zupełnem rozwinięciu funkcyi bankowych. Równocześnie także zgodnie z wnioskiem Dyrekcyi poruczone zostało p. Alexandrowi Morawskiemu prowizorycznie pełnienie obowiązków naczelnego buchhaltera. Z powodu choroby i niemożności uzyskania długiego urlopu w początkowym okresie działalności Banku p. Aleksander Morawski zażądał uwolnienia z posady, które udzielone mu zostało dekretem demissyjnym z d. 24. Sierpnia b. r. l. 42.666.

Aż do obsadzenia tej posady Wydział krajowy upoważnił Dyrekcyę Banku krajowego zgodnie z jej wnioskiem, aby prowadzenie ksiąg poruczyła korespondentowi handlowemu.

Wszystkich innych funkcyonaryuszy Banku, przyjmowanych w miarę jak czynności organizacyjne i przygotowawcze wymagały liczniejszych sił, mianowała sama Dyrekcyja w myśl §. 67. statutu a Wydział krajowy zarządzał wypłatę wynagrodzeń przyznanych do dnia otwarcia Banku z funduszu, przeznaczonego na organizacyę Banku krajowego (25.000 zł.).

W obec przyjęcia zasady, że personal urzędniczy Banku krajowego ma być początkowo tylko prowizorycznie ustanowiony a systemizowanie posad nastąpi dopiero na podstawie doświadczeń i wyników z półtorarocznego okresu funkcyonowania zakładu, Wydział krajowy uznał, że na razie przedwczesnem jest także wydawanie norm służbowych dla urzędników, co mu porucza statut w §. 73. lit. 9. Projekt tych norm został już ułożony i był rozpatrywany, ale uchwała stanowcza została z powyżej wskazanych powodów odroczoną. W związku z tem odroczeniem zostaje również zaniechanie na razie uchwały o normach służbowych dla Dyrektorów, których projekt także już został przygotowany. O ile chodzi o określenie obowiązków służbowych dyrektorów i o podstawę do ewentualnego orzekania odpowiedzialności, Wydział krajowy jako władza zwierzchnicza ma na razie dostateczny punkt oparcia w tem, co zawiera regulamin i inne specjalne przepisy o pojedynczych kategoriach czynności. Z tego powodu odroczenie stanowczej uchwały o projekcie norm służbowych nie wystawi Wydziału krajowego jako władzy zwierzchniczej na żadną kollizyę lub położenie przymusowe. Tylko co do jasnego określenia praw Dyrektorów, mianowicie ich charakteru służbowego i zabezpieczenia pensyi pozostaje luka, którą jedynie osobnemi normami służbowemi wypełnić można.

I pod tym względem jednak Wydział krajowy uważał pewną zwłokę celem uzyskania racjonalnej podstawy do konkretnych wniosków za wskazaną. Normy służbowe, obowiązujące urzędników krajowych, nie mogą tu wejść całkowicie w zastosowanie, gdyż różnica w rodzaju i trybie czynności wyklucza pod niejednym względem wszelką analogię. Zwłoka ta nie przynosi wreszcie żadnej ujmy Dyrektorom, gdyż zostali oni mianowani i przyjęli nominacyę z wyraźnem zastrzeżeniem w dekretach, że ich „stosunki służbowe określi Wydział krajowy w swoim czasie w myśl drugiego ustępu §. 66. statutu osobnemi normami, a zakres działania określa bliżej statut“, dołączony do dekretu nominacyjnego.

Powyżej przedstawione czynności Wydziału krajowego około organizacyi Banku pod względem personalnym odpowiadają ustępom 8. i 9. §. 73. statutu, który wylicza zadania przekazane Wydziałowi krajowemu w tej mierze. Mianowanie kasyera nie zostało dokonane z powodów, które poniżej będą przedstawione w związku przedmiotowym z organizacją służby kasowej Banku krajowego w ogóle.

Pierwszy ustęp §. 73. statutu zalicza do czynności Wydziału krajowego wydanie regulaminu dla Banku krajowego. Przedmiot ten traktowany był przed ostatecznym wniesieniem na Radę Wydziału krajowego przez osobną komisję fachową, w której skład wchodził z po za Wydziału krajowego i Banku krajowego Dr. Franciszek Piekosiński z Krakowa, doświadczony na tem polu pracownik. Chętny, prawdziwie obywatelski udział Dra Franciszka Piekosińskiego, który przedłożył Wydziałowi krajowemu gotowy a gruntownie opracowany projekt regulaminu i następnie zajął się redakcją zmian w osobnej komisji uchwalonych, podnosimy tu z wdzięcznym uznaniem, zaznaczając przy tej sposobności, że równie chętniej i skutecznej pomocy doznał Wydział krajowy w pracy organizacyjnej, mianowicie w dziale buchhalteryjnym i kasowym, od dyrektora krakowskiej kasy oszczędności p. F. Słeka i pana Jaworskiego, naczelnego buchhaltera Banku bielskiego.

Uchwalony przez Wydział krajowy na radzie d. 7. i 8. Kwietnia regulamin dla Banku krajowego / został podany do wiadomości Dyrekcyi z oznajmieniem, że jego przepisy, „stanowią mają zarówno ze statutem obowiązujące normy dla postępowania Dyrekcyi“. Równocześnie porucił Wydział krajowy Dyrektorowi p. Antoniemu Wrotnowskiemu przewodniczenie i naczelną kierownictwo w Dyrekcyi w myśl §. 1. lit. b) regulaminu.

Regulamin stanowi tylko wypełnienie ram statutowych. Niektóre postanowienia jego wymagają jednak bliższego uzasadnienia, aby uchylić wszelki pozór, jakoby Wydział krajowy w uchwale swojej wyszedł po za te ramy.

Paragraf 54 regulaminu stawia obok losowania listów zastawnych, także inne sposoby wycofywania takowych z obiegu w ilości, oznaczonej planem amortyzacyjnym. Pierwszy sposób stanowić ma uiszczenie tych listów zastawnych, które dłużnicy Banku krajowego wniosą do jego kasy w ciągu półrocza ubiegłego na fundusz umorzenia swoich pożyczek. Jestto najpierw naturalna konsekwencya tej powszechnie w zakładach kredytowych przyjętej i względami słuszności wskazanej zasady, że każdemu dłużnikowi hipotecznemu służyć ma prawo spłacić część raty na umorzenie kapitału dłużnego przypadającą listami zastawnymi w imiennej wartości, powtóre wymaga tego wykonanie §. 13. statutu, który wyraźnie pozwala dłużnikowi uiszczać w listach zastawnych po imiennej wartości spłaty kapitału po nad plan umorzenia, a po trzecie wskazaniem jest także niszczenie listów zastawnych w drugim ustępie §. 23. statutu, który poleca Dyrekcyi Banku krajowego, aby w razie spłaty pożyczek hipotecznych w gotówce przed upływem ustanowionego terminu, wycofywała z obiegu ilość listów zastawnych, odpowiadającą spłaconemu kapitałowi.

Interes zakładu w dziale hipotecznym a tem samem i związany z nim najściślej interes dłużników hipotecznych zalecał rozciągnięcie niszczenia także na listy zastawne, które Bank krajowy z wolnej ręki nabędzie, z pozostawieniem Dyrekcyi swobody, czy ma w danym razie zniszczyć te listy, lub przystąpić do losowania, jak przepisuje ustęp trzeci §. 54. regulaminu.

Interes wspólny zakładu i dłużników hipotecznych na tem tutaj polega, że pozostawiona Dyrekcyi możność nabywania listów zastawnych z wolnej ręki, celem niszczenia takowych stosownie do planu umorzenia, stanowić będzie skuteczny środek zaradczy przeciw znacznemu obniżeniu kursu listów w przemijających okresach depressyi giełdowo-finansowej, z czego w takich razach łatwe zyski ciągną kosztem klienteli hipotecznej tylko koła spekulujące na fluktuacyę walorów. Bank krajowy jako stały i chętny nabywca własnych listów zastawnych, zdoła niezawodnie kres położyć wszelkiej sztucznie lub chwilowem tylko usposobieniem wywołanej depre-

ciacy takowych a tem samem warować będzie interes tych, którzy w takiej niekorzystnej chwili pożyczkę zaciągać muszą. Z interesem Banku krajowego i jego klienteli hipotecznej idzie tutaj w parze interes kraju, gdyż wszystko, co Dyrekcyja na takim nabywaniu listów z wolnej ręki i ich niszczeniu zyska, odjęte zostanie tylko nieprodukcyjnej spekulacji i wobec postanowień §. 63. statutu prędzej lub później przejdzie do dyspozycji Sejmu krajowego.

To alternatywne zaprowadzenie nabywania listów zastawnych z wolnej ręki i niszczenia takowych obok losowania jako dalszego środka peryodycznego zastosowywania każdoczesnej ogólnej sumy listów zastawnych, znajdujących się w obiegu, do ogólnej sumy równoczesnych wierzytelności hipotecznych w myśl §. 23 statutu, niesprzeciwia się statutowi, lecz tylko uzupełnia go, a właśnie wypełnienie ram w statucie zakreślonych i rozwinięcie zasad w nim zaznaczonych stanowi cel i zadanie regulaminu. Statut mówi wprawdzie tylko w losowaniu listów (§§. 24 i 30) i nie zawiera wzmianki o niszczeniu listów z wolnej ręki nabytych, ale ani z brzmienia ani z ducha odnośnych postanowień nie wpływa, żeby losowanie imperatywnie i wyłącznie nakazanem było, jako jedyny środek utrzymania równowagi między ogólną sumą listów a sumą wierzytelności. Ta równowaga (§. 23) stanowi kardynalną zasadę a wzmianki statutowe o losowaniu tak pojmować wypada, że wskazano najwięcej rozpowszechniony ale nie jedyny i nie wyłączny środek salwowania powyższej zasady. O ile zaś w tym wywodzie mieści się nietylko samo wyjaśnienie regulaminu, lecz także merytoryczna interpretacya statutu samego, Wydział krajowy uważać musi, że był do tego zupełnie uprawniony. Postanowienie regulaminowe bowiem, które jak powyższe ma wyłącznie na celu utrzymanie dobrego kursu listów zastawnych, a zatem tylko wszelkie możliwe poprawienie kredytu hipotecznego bez najmniejszej ujmy dla bezpieczeństwa listów zastawnych, nietylko niewykracza przeciw duchowi uchwały Wysokiego Sejmu z 21. Października 1881. polecającej Wydziałowi krajowemu ułożenie statutu, lecz owszem czyni jej zadość.

W §. 3. B. lit. b) statut upoważnia Bank krajowy do nabywania i sprzedawania tylko własnych listów zastawnych oraz obligacyj krajowych. W §. 76 regulaminu zaś Dyrekcyja Banku krajowego upoważnioną została „nabywać także inne papiery wartościowe, jeśli udzieliwszy na takowe zaliczkę, zmuszona jest z powodu niedopełnienia zobowiązań dłużnika przystąpić do sprzedaży (§§. 44 i 45 statutu), o ile przez takie nabycie Bank od straty ma być ochroniony“. W ten sposób dyrekcyja Banku krajowego będzie mogła w myśl §. 76 regulaminu nabywać wyjątkowo także papiery, na które statut w §. 3 B lit. d) tylko zaliczki udzielać pozwala, a więc oprócz własnych listów zastawnych także „urzędownie na giełdzie notowane listy zastawne innych w kraju istniejących zakładów hipotecznych i w ogóle papiery wartościowe, w których kapitały pupilarne lokowane być mogą“.

Już sam wyjątkowy charakter tego upoważnienia do nabywania papierów nieobjętych lit. b) §. 3 B. statutu bankowego i ścieśnienie tego upoważnienia dodatkiem, że ma ono zastosowanie tylko o tyle, „o ile przez to Bank od straty ma być ochroniony“, uchyla zarzut, jakoby w tym wypadku Wydział krajowy regulaminowymi przepisami przekroczył rami statutowe. Ograniczenie prawa nabywania walorów przez Bank krajowy do jego własnych listów zastawnych oraz obligacyj krajowych miało na celu wykluczenie wszelkiej ryzykownej spekulacji na kursie papierów, która jak wiadomo z wielkiego przesilenia finansowego z r. 1873. i z późniejszych katastrof giełdowych często staje się powodem olbrzymich strat a nawet upadku zakładów kredytowych. W uchwale Wys. Sejmu i opartym na nim statucie chodziło widocznie tylko o zabezpieczenie Banku krajowego przed możliwością poniesienia strat na takiej ryzykownej spekulacji. Upoważnienie zawarte w §. 76 regulaminu nietylko wcale nie otwiera Dyrekcyi drogi do takiej spekulacji, lecz owszem, jak z całego brzmienia tego paragrafu wynika, ma właśnie służyć jako środek ochronienia zakładu od straty w razie, jeżeliby Dyrekcyja będąc już „zmuszoną“ przystąpić do sprzedaży papierów, na które zaliczkę udzieliła, uznała, że na sprzedaży niewątpliwie

zakład stratę ponieść musi a przez nabycie tych papierów i późniejszą ich sprzedaż po cenie lepszej zupełnie od strat się zabezpieczy. Ponieważ bezpieczeństwo Banku krajowego i ochronienie go od strat Wydział krajowy wobec poruczonego sobie w §. 73 zwierzchniczego nadzoru uważać musi za główne, nawet najpierwsze zadanie swoje, przeto stanowiąc wyjątek powyżej wskazany co do nabywania papierów nieobjętych lit. b) §. 3 B. statutu działał w przekonaniu, że spełnia tylko powinność swoją i postępuje w duchu zasad wytkniętych przez W. Sejm uchwałą z 21. Października 1881.

Aleg. 2. Nieobjęta regulaminem kasowość stanowi przedmiot osobnej instrukcyi prowizorycznej wydanej reskryptem z dnia 8. Kwietnia b. r, l. 13150. Połączenie obecne kasy bankowej z kasą krajową ma charakter tymczasowego tylko urządzenia, gdyż stanowcze uregulowanie stosunku wymaga uchwały sejmowej. Jestto zresztą tylko połączenie lokalne, nie zacierające odrębności kasy bankowej, tak samo jako umieszczenie biur Banku krajowego w gmachu sejmowym nienarusza w niczem odrębności Banku jako samodzielnej instytucyi. Kasyerowi i kontrolorowi kasy krajowej poruczone zostało osobnem rozporządzeniem pełnienie funkcyi w instrukcyi wskazanych aż do dalszego zarządzenia. Obaj ci urzędnicy dokładnie poprzednio poinformowani o zakresie i rodzaju nowych czynności chętnie się ich podjęli. Dodawszy nadto na razie Bankowi krajowemu do pomocy w dziale kasowo-rachunkowym kilku rutynowanych młodszych funkcyjarzy swojego oddziału rachunkowego, oczywiście przy równoczesnem przeniesieniu ich poborów na rachunek bankowy, Wydział krajowy zabezpieczył się zupełnie, że prowizoryczne połączenie obu kas nie pociągnie za sobą żadnych trudności nawet w pierwszej chwili, gdy sama natura rzeczy jako zupełnie nowej, niemającej dotąd precedensu w administracyi naszej, przedstawia zadanie całę trudniejszym na pozór, aniżeli ono potem okaże się w rzeczywistości zaraz po pierwszych próbach praktycznych. Na wszelki wypadek jednak Wydział krajowy uznał, że należy najpierw oczekiwać rezultatów praktyki i dopiero na ich podstawie oprzeć projekt trwałego uregulowania kasowości Banku krajowego w stosunku do kasy krajowej. Czy praktyka ta wykaże tylko stosowność zmienienia obecnego stosunku tymczasowego na stały, oczywiście za zezwoleniem Wysokiego Sejmu, czy z niej może nawet okazać się wskazaniem dalej idące połączenie, tak, aby Wydział krajowy mógł przelać na Bank krajowy całą swoją kasowość i dając w ten sposób Bankowi gotową organizację kasową, a oszczędzając funduszowi krajowemu cały ciężar kosztów osobnej manipulacyi kasowej, osiągnął naraz dwie ważne korzyści, to stanowi kwestyę, której stanowcze rozwiązanie przedstawimy Wysokiemu Sejmowi dopiero po otwarciu działu hipotecznego, opierając się już na pozytywnych doświadczeniach.

Z przekazanych Wydziałowi krajowemu w §. 73 statutu dalszych czynności organizacyjnych wymienione pod lit. 2, 3, 4, 6 i 10, odnoszą się do działu hipotecznego, którego otwarcie nie nastąpi przed 1. Stycznia 1884.

Praca nad zorganizowaniem działu hipotecznego została podjęta i była prowadzona równocześnie z innymi czynnościami organizacyjnymi, ale z natury rzeczy, jako wymagająca więcej przygotowań, dopiero później może być ukończoną. Dyrekcyja Banku krajowego przedłożyła Wydziałowi krajowemu szczegółowo opracowany elaborat o emisji listów zastawnych, który rozbierny był najpierw w Radzie nadzorczej, a następnie na wspólnej konferencyi Wydziału krajowego z Dyrekcyją i Radą nadzorczą.

Główne postanowienie, że stopa procentowa wynosić ma $4\frac{1}{2}\%$, a dodatek na koszt zarządu $\frac{1}{4}\%$ nie natrafiło na żadną opozycyę. Natomiast podzielone były zdania co do wysokości raty amortyzacyjnej. Dyrekcyja oparła swój projekt na założeniu, że w obec nadmiernego obciążenia własności ziemskiej, dążyć należy do możliwegoniżenia corocznego ciężaru amortyzacyjnego, aby w ten sposób spłata długu na dłuższy okres czasu rozłożona, mogła zostawać zawsze w normalnym stosunku do wydatności gospodarstwa rolnego i tem samem dawała rękoj-

mię, że obecny właściciel ziemi nie będzie zniewolony, pozbywać się jej dla zaspokojenia wierzycieli, a już przyszłe pokolenie przynajmniej zdoła oczyścić posiadłości z reszty ciężaru, znajdując kompensatę za przedłużoną amortyzację dawniej zaciągniętej pożyczki w ciągle wzrastającej wartości ziemi.

W duchu tego założenia tedy zaproponowała Dyrekcyja Banku krajowego tylko $\frac{1}{4}\%$ na amortyzację, w skutek czego dłużnik hipoteczny płaciłby od pożyczonej sumy razem 5% na amortyzację, odsetki i koszta zarządu. Pożyczki hipoteczne w $4\frac{1}{2}\%$ listach zastawnych na takiej kombinacji oparte umarzałyby się w 66 latach. W łonie Rady nadzorczej ozwały się poważne głosy z przedstawieniem, że należy przeznaczyć $\frac{1}{2}\%$ na amortyzację, w skutek czego dłużnik płaciłby wprawdzie rocznie o $\frac{1}{4}\%$ więcej ($5\frac{1}{4}\%$), ale za to skróciłby sobie amortyzację o kilkanaście rat, i ztąd odniósłby korzyść większą od ulgi, jaką przedstawia зниżenie raty o $\frac{1}{4}\%$ rocznie. Dyrekcyja nie uznała tego przedstawienia za przekonujące, gdyż bierze w rachubę nie pojedynczych dłużników, lecz ogół a w takim razie zmniejszenie raty o $\frac{1}{4}\%$ przedstawiałoby na milionach coroczną ulgę wielu tysięcy, które wkładane systematycznie w gospodarstwo na jego ulepszenie, stopniowo podnosiłyby intratność a tem samem coraz łatwiejszem czyniłyby umorzenie długów. Nadto przemawia za wnioskiem Dyrekcyi okoliczność, że listy zastawne z długim okresem amortyzacyjnym dają kapitałowi trwalszy sposób lokacyi i tem samem już zyskują ważny czynnik lepszego kursu, co stwierdza praktyka giełdowa. Zresztą przyjęcie dłuższego terminu amortyzacyjnego w regule nie odbierałoby dłużnikowi hipotecznemu możliwości spłacenia długu w krótszym czasie, gdyż zastrzega to wyraźnie §. 12 statutu Banku krajowego.

Co do sposobu udzielania pożyczek hipotecznych na posiadłości włościańskie tak Dyrekcyja jak Rada nadzorcza Banku krajowego i Wydział krajowy na wspólnej konferencyi uznały niezbędną potrzebę ustanowienia organów pośredniczących. Centralizacya czynności w tym dziale interesów hipotecznych nietylko uniemożliwiałaby dokładne zbadanie wartości hipotek włościańskich i przekonanie się o ekonomicznym celu każdej z żądanych pożyczek, na co Bank krajowy jako zakład nie dla spekulacyi zyskowej lecz dla podniesienia ogólnego dobrobytu obliczony, szczególnie zważać musi, lecz nadto komplikacją agend podniosłaby koszta zarządu tak znacznie, że albo racjonalna konwersya długów włościańskich zostałaby zakwestjonowana, albo Bank krajowy naraziłby się na znaczne straty i w konsekwencyi, w obec poręki kraju przyznanej oddziałowi hipotecznemu, także na kraj sprowadziłby mógł ciężary.

W kwestyi, komu pośredniczenie w tej gałęzi interesów hipotecznych ma być poruczone, wniosek Dyrekcyi, oświadczający się za Towarzystwami zaliczkowemi, nie utrzymał się na wspólnej konferencyi Rady nadzorczej i Wydziału krajowego, a natomiast jednomyślnie uznano, że tak wględy na same warunki kredytu jak i względy społeczne zalecają poruczenie Reprezentacyom powiatowym tej ważnej czynności. Wydziały powiatowe już z natury swojej najwięcej powołane są do uczestniczenia w tem zadaniu ekonomicznem, jakie Reprezentacya kraju zakreśliła Bankowi krajowemu i w tej ważnej misyi społecznej, jaką zakład ten ma spełnić przez wydobycie ludności wiejskiej z pod przygniatającego ją ciężaru wysoko oprocentowanych długów hipotecznych. Patrząc zbliska i bezpośrednio na potrzeby i stosunki ludu wiejskiego, mając możność zbadania tak pewności hipoteki jak i prawdziwie ekonomicznych celów każdej żądanej pożyczki, Wydziały powiatowe pośrednictwem swoim dadzą gwarancyę krajowi, że kredyt w Banku krajowym stanie się dla włościan rzeczywiście nie nowym tylko środkiem lekkomyślnego zadłużenia się, lecz pewną drogą do ekonomicznej regeneracyi. Jako organa powołane do pracy dla dobra publicznego Wydziały powiatowe spełniać będą zadanie pośredniczące bezinteresownie, a to znowu daje rękojmię, że kredyt dla włościan mimo tego pośrednictwa stanie się droższym tylko o tę nieznaczną stosunkowo kwotę, jaką przedstawiać będą koszta rzeczywiście poniesione. Odpadłaby w takim razie prowizya, bez której od innych organów pośredniczących nie możnaby wymagać tak rozległych usług.

W powiatach, w których istnieją już instytucje kredytowe przez Reprezentacje powiatowe zorganizowane i administrowane lub jej dozorem poddane, pośredniczenie w udzielaniu pożyczek na posiadłości włościańskie może być tym instytucjom zaraz oddane. Gdzie nie ma jeszcze takich instytucji, tam dążyć należy do jak najrychlejszego zorganizowania takowych, aby w ten sposób pod powagą i dozorem Reprezentacji powiatowych stworzona została w kraju cała sieć organów zdrowego kredytu, których ogniskiem byłby Bank krajowy. Powstanie takich instytucji powiatowych umożliwiłoby udzielenie włościanom kredytu także z krótkim terminem a jestto fakt stwierdzony doświadczeniami, że w wielkiej liczbie wypadków nie hipoteczna lecz taka krótkoterminowa pożyczka bywa najwłaściwszą formą kredytu dla włościan i najpewniejszym środkiem podźwignięcia gospodarstw włościańskich.

Takie poglądy i widoki przebijały z dyskusji, w której Rada nadzorcza razem z Wydziałem krajowym rozbięła elaborat Dyrekcyi Banku krajowego o listach zastawnych. Są to dopiero zasady, ogólne zarysy nowego projektu, wymagające szczegółowego opracowania, co właśnie stanowi przedmiot dalszej pracy około organizacji oddziału hipotecznego Banku krajowego. Gdy wszystkie szczegóły zostaną już omówione i ułożone, Wydział krajowy wyda i ogłosi osobne przepisy o listach zastawnych i w ogóle o wszystkich warunkach kredytu hipotecznego.

O obligacjach komunalnych pierwszej emisji wydał Wydział krajowy na podstawie elaboratu przedłożonego przez Dyrekcyę Banku krajowego osobne przepisy z dnia 24. Kwietnia b. r. l. 19511. Jakkolwiek statut nie polecał tego wyraźnie, to jednak Wydziałowi krajowemu wydawało się potrzebnem, aby tak znaczna operacja kredytowa jak emisyja nowych papierów na 5 milionów zł., odbywała się pod jego powagą i nadzorem, co niewątpliwie tylko korzystnie oddziaływać będzie na kurs giełdowy jako dalsza rękojmia obok tych, które już statut obligacyom komunalnym przyznał. Tem większą wagę przywiązywał Wydział krajowy do takiego sposobu wykonania swojego nadzoru zwierzchniczego nad Bankiem krajowym (§. 73 statutu), że obligacje komunalne nadają się jako dobry środek zaspokojenia najróżnorodniejszych potrzeb kredytowych kraju. Nietylko bowiem gminy i powiaty mogą w ten sposób uzyskać fundusze potrzebne na zaspokojenie swoich własnych potrzeb, lecz nadto także ludność wiejska może tą drogą już obecnie przeprowadzać korzystną konwersyę długów uciążliwych, jeżeli gmina lub powiat użyje swojej poręki i nawzajem zabezpieczy się dostatecznie na swoich klientach. Ponieważ większe pożyczki w obligacjach komunalnych już w okresie przygotowawczym t. j. w chwili powzięcia uchwał, które według ustawy gminnej i ustawy o Reprezentacji powiatowej wymagają wyższego zatwierdzenia, oprzeć się muszą koniecznie o Wydział powiatowy a ewentualnie nawet Wydział krajowy jako organa ustawą do nadzoru powołane, przeto nie zachodzi żadna obawa, żeby gdziekolwiek nieporadność lub lekkomyślność gminy mogła tej nowej formie kredytu nadać kierunek szkodliwy.

Aleg. 3. W dołączonych pod /./ przepisach o obligacjach komunalnych zasła później ta zmiana, że reskryptem z dnia 21. Czerwca b. r. l. 30198 Wydział krajowy zarządził opuszczenie ustępów, traktujących o udziale komisarza rządowego przy wydawaniu pożyczek w obligacjach komunalnych.

P. Minister skarbu bowiem oświadczył przy zatwierdzeniu formularza obligacji reskryptem z dnia 31. Maja b. r. l. 2237 że „wystarcza według brzmienia zatwierdzonego statutu (§. 41. alin. 3.) potwierdzenie Rady nadzorczej, iż obligacje komunalne wydane zostały na podstawie pożyczki udzielonej pewnej gminie lub powiatowi.“ Z tego powodu zgodnie z życzeniem p. Ministra Skarbu opuszczono podpis komisarza rządowego z formularza obligacji komunalnych.

Stosownie do §. 73. lit. 5. statutu zatwierdził Wydział krajowy przedłożoną sobie listę cenzorów do oceniania weksli.

Przedstawione powyżej czynności przygotowawcze prowadzone były w ten sposób, aby Bank krajowy z początkiem drugiego półrocza 1883. rozpocząć mógł funkcyę swoje na razie w jednym dziale t. j. ściśle bankowym. Termin ten wskazany był nietylko samym przebiegiem czynności przygotowawczych, lecz także sprawą zrealizowania pożyczki krajowej, na którą subskrypcya publiczna odbywała się w dniach 9. 10. i 11. maja b. r. W czerwcu dopiero t. j. po przeprowadzeniu całego obrachunku subskrypcyi i zastosowaniu kwot subskrybowanych do ogólnej sumy pożyczki w drodze dobrowolnej redukcji, mógł Wydział krajowy wydzielić z funduszków rozporządzalnych jeden milion zł. w. a. przeznaczony uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 21. Października 1881. na dotacyę dla Banku krajowego. Wreszcie z natury rzeczy początek nowego półrocza wskazany był jako najodpowiedniejszy termin otwarcia instytucyi kredytowej.

Dnia 2. Lipca 1883. nastąpiło formalne otwarcie Banku krajowego w obecności całego Wydziału krajowego, Prezesa Rady nadzorczej i komisarza rządowego, a fakt otwarcia Banku i przelania jednego miliona z kasy krajowej do kasy bankowej stwierdza dołączony protokół notaryalny. %.

Przystępując do działania naczelny Dyrektor p. Antoni Wrotnowski rozwinął program swój w osobnem przedstawieniu do Wydziału krajowego. %.

Zamykając to przedstawienie sprawy aktywowania Banku krajowego, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Przymując do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności wykonanych celem wprowadzenia w życie Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem, Sejm upoważnia Wydział krajowy do poruczenia czynności kasy krajowej Bankowi krajowemu z zastrzeżeniem praw nabytych obecnych urzędników kasy krajowej i do stałego połączenia kasy krajowej z kasą Banku krajowego.“

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem.

Lwów dnia 4. Września 1883.

Marszałek krajowy:

Dr. Mikołaj Zybkiewicz. wr.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński

Członek Wydziału krajowego.

Przedstawione powyżej ekspozycje przygotowane uwzględniając w ten sposób aby
Bank krajowy z początkiem drugiego półrocza 1883. rozpoznając niósł bankowi swoje na razie
w jednym dziale t. j. ściśle bankowym. Termin ten wskazywał na najszybszym możliwym
rozpoczęcie przygotowań, bez także sprząg realizowania pożyczki krajowej, na którą są-
dzono, podobnie odzwierciedla się w dniu 10. i 11. maja 1883. W tym celu
przepracowano całość obrachunku subskrypcyj i zastosowano kwoty subskrypcyj, z uwzględnieniem
sumy pożyczki w formie debetowej, odliczeń, jakie miały być krajowe wydatki z uwzględnieniem
rozporządzeń jeden milion zł. w. s. przeznaczony na cele W. K. s. Banku krajowego. W tym celu z natury rzeczy zostały
półroczne wskazany był jako najdogodniejszy termin otwarcia instytucji krajowej.

Dnia 5. Lipca 1883. nastąpiło formalne otwarcie Banku krajowego w obecności
Wydziału krajowego, Prezesa Rady nadzorczej i Komisji rządowej, a w tym czasie Bank
i przekazania jednego miliona z kasy krajowej do kasy bankowej stwierdzony protokół

4. notarialny.

5. w tym celu w obecności przedstawicieli Wydziału krajowego.

Nastąpiło otwarcie instytucji krajowej, z uwzględnieniem Banku krajowego. W tym celu

W tym celu zostały

Trzynastego do otwarcia instytucji krajowej, z uwzględnieniem Banku krajowego. W tym celu
wobec reprezentantów Rady nadzorczej, Komisji rządowej i Komisji krajowej, z uwzględnieniem
krajowej, z uwzględnieniem Wydziału krajowego, do przekazania jednego miliona z kasy krajowej do kasy
krajowej z uwzględnieniem Banku krajowego, z uwzględnieniem Banku krajowego.

3 Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicji i Lodomerji wraz z W. K. s. Krakowskim

1. dnia 1. września 1883.

Prezesa Rady nadzorczej
W. K. s. Krakowskiego

Regulamin

Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

(Uchwała Wydziału krajowego z dnia 7. i 8. Kwietnia 1883. L. 13149.).

§. 1. W skład Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wchodzi:

- a) Rada nadzorcza złożona z dziewięciu członków i czterech zastępców;
- b) Dyrekcya złożona z trzech członków, z których jednemu Wydział krajowy przewodniczenie i naczelne kierownictwo poruczy, wreszcie
- c) Biura bankowe wspólne i szczegółowe z odnośnym personelem etatowym.

§. 2. Rada nadzorcza wydaje swoje uchwały na posiedzeniach zwyczajnych lub nadzwyczajnych.

Zwyczajne posiedzenia odbywać się mają co trzy miesiące, nadzwyczajne każdego czasu bądź w skutek polecenia Wydziału krajowego, bądź w skutek żądania dwóch członków Rady nadzorczej lub Dyrekcji, bądź wreszcie w razie potrzeby uznanej przez Prezesa Rady.

Zaproszenia na posiedzenie rozsyła Prezes Rady przynajmniej na dni ośm przed posiedzeniem; jeśli jednak sprawy niecierpiące zwłoki spieszego zwołania Rady wymagają, mocen jest Prezes Rady ograniczyć zaproszenie do członków Rady tudzież ich zastępców przebywających we Lwowie.

§. 3. Z posiedzeń Rady spisywane będą protokoły przez sekretarza Dyrekcji Banku z wyjątkiem wypadków paragrafem 70, ustępami 11 i 14 statutu przewidzianych, w których protokół z posiedzenia Rady spisze jeden z członków Rady do tego uproszony.

Protokoły te winny obejmować dzień odbytego posiedzenia, wyszczególnienie osób na posiedzeniu obecnych oraz uchwały powzięte z bliższem określeniem, czy takowe zapadły jednomyślnie lub większością głosów. Do protokołów należy zaciągać także wnioski mniejszości a na żądanie i odrębne zdania (*vota seperata*).

Każdy protokół winien być zaraz po odbytem posiedzeniu przez Prezesa Rady lub jego zastępcę oraz przez sekretarza podpisany i numerem bieżącym oznaczony.

§. 4. Korespondencje do Rady nadzorczej winny być adresowane na ręce Prezesa Rady i temuż oddawane.

Ekspedycje Rady nadzorczej, korespondencje, poświadczenia i t. p. tylko podpisem Prezesa Rady lub jego zastępcy opatrzone być potrzebują.

§. 5. Członkowie Rady nadzorczej pobierają za każdy dzień czynności dyety po 5 zł. w. a. członkowie zamiejscowi nadto zwrot kosztów podróży, to jest należność kolejową pierwszej klasy, oraz po 1 zł. za milę drogi kolejowej.

§. 6. Dyrekcyja wydaje swoje uchwały na posiedzeniach odbywanych kolegialnie co dzień w godzinach południowych pod przewodnictwem naczelnego Dyrektora, do którego atrybucyi należy rozdział czynności między pojedynczych członków Dyrekcyi.

Do ważności uchwał potrzebną jest obecność na posiedzeniu wszystkich trzech Dyrektorów lub urzędujących zastępców.

Jeśli uchwała powzięta zostanie większością głosów, Dyrektor pozostały w mniejszości ma prawo zapisać swoje odmienne zdanie do protokołu posiedzenia, a nawet żądać zawieszenia wykonania uchwały i odwołania się do decyzji Rady nadzorczej, która jednak nie może nakazywać zawarcia interesu przez większość Dyrekcyi odrzuconego.

§. 7. Co powyżej w §. 3. o sposobie prowadzenia protokołów Rady nadzorczej postanowionem zostało, ma także zastosowanie do protokołów z posiedzeń Dyrekcyi.

Protokoły te przez wszystkich obecnych na posiedzeniu członków Dyrekcyi lub ich zastępców podpisane być winny.

W protokołach tych w danym razie także opinia doradcy prawnego zapisaną być winna.

§. 8. W sprawach zastrzeżonych statutem Banku kompetencyi Rady nadzorczej, Wydziału krajowego lub Sejmu, Dyrekcyja do postanowień tych władz ściśle stosować się winna, unikając wszelkich zarządzeń, któreby o decyzji kompetentnego organu przesądzać mogły.

§. 9. Wszelkie listy, przesyłki pieniężne lub wartościowe, depesze i t. p. do Banku krajowego adresowane, odbiera Dyrekcyja, a przejrzawszy je przydziela odnośnym referentom do załatwienia.

Dyrekcyja udziela im w miarę potrzeby wskazówek, w jaki sposób załatwienie ma nastąpić, lub ustanawia stałe normy, wedle których pewne kategorie interesów załatwiane być winny.

§. 10. Jeśli w przesyłkach znajdują się pieniądze lub inne walory, Dyrekcyja poleca bezzwłoczne przeliczenie i stwierdzenie zgodności na odebranych liście.

§. 11. Każda ekspedycya lub dokument wychodzący z Banku podpisem dwóch Dyrektorów lub jednego Dyrektora i jednego zastępcy lub prokurysty opatrzonym być winien. Korespondencye poświadczające ze strony Banku odbiór pieniędzy lub walorów, opatrzone będą podpisem jednego Dyrektora tudzież kasyera jako prokurysty.

Dyrekcyja podpisuje nadto listy zastawne i obligacye komunalne oraz asygnaty kasowe.

§. 12. Wszystkie kasy zawierające w sobie gotowiznę lub walory tudzież blankiety na listy zastawne, obligacye komunalne, asygnaty kasowe i czeki zostają pod kluczem Dyrekcyi.

§. 13. Dyrekcyja mianuje wszystkich urzędników Banku oprócz naczelnego buchhaltera i kasyera, a uzyskawszy zatwierdzenie ze strony Rady nadzorczej, wydaje im dekrety służbowe.

Dyrekcyja mocną jest także z zastrzeżeniem zatwierdzenia ze strony Rady nadzorczej eupoważnić jednego lub więcej wyższych urzędników Banku do podpisywania firmy wspólni z Dyrektorem.

§. 14. Czynności prawne władną będzie Dyrekcyja aż do stanowczego ustanowienia etatu bądź poruczyć jednemu z członków swoich, bądź zasięgać w razie potrzeby rady prawnej w sposób, jaki za właściwy uzna.

§. 15. Śtosunki służbowe Dyrektorów i urzędników Banku określają osobne przepisy w myśl §§. 66, 67 i 73 ust. 9 statutu, przez Wydział krajowy wydane.

§. 16. Księgi handlowe Banku prowadzi naczelnny buchhalter. Winien on starać się, by księgi te w taki sposób prowadzone były, iżby obok dokładności i przejrzystości dawały zarazem możność szybkiej kontroli.

W prowadzeniu ksiąg nie powinno być żadnych zaległości. Księgi buchhalteryjne w godzinach pozaurzędowych pod kluczem przechowywać należy.

§. 17. Buchhalter naczelny dostarcza na żądanie Dyrekcyi wszelkich wykazów i zestawień rachunkowych, w szczególności zaś dostarcza co miesiąc wykazu asygnat kasowych będących w obiegu, celem ogłoszenia w dziennikach.

Każdy rachunek wychodzący z buchalteryi winien być przez drugiego jeszcze urzędnika sprawdzony.

§. 18. Z końcem roku bilansowego sporządza buchalter szczegółowy inwentarz majątku Banku, zaś najpóźniej w 60 dni po zamknięciu roku bilansowego ułoży na zasadzie ksiąg bilans Banku za rok ubiegły. Tak inwentarz jakoteż bilans sprawdzi Dyrekcyja, opatry takowe swoim podpisem obok podpisu naczelnego buchaltera i udzieli takowe Radzie nadzorczej w celu przedłożenia Wydziałowi krajowemu dla wyjednania od najbliższego Sejmu absolutoryum dla Dyrekcyi.

§. 19. Bank przyjmuje wszelkie wpłaty czy to w gotowości, czy w walorach i czyni wypłaty za pośrednictwem kasy Banku, która codziennie przed zamknięciem czynności przez jednego z Dyrektorów lub urzędnika przez Dyrekcyę do tego naznaczonego sprawdzoną być winna.

Aż do stanowczego uregulowania kasowości, kasa Wydziału krajowego pełnić będzie funkcyę kasy Banku krajowego według specjalnego rozporządzenia Wydziału krajowego.

§. 20. W oddziale hipotecznym załatwiać będzie Bank krajowy żądania o udzielenie pożyczek hipotecznych.

Podania pożyczkowe winny obejmować:

imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania strony interesowanej;

wysokość żądanej pożyczki oraz czasokres jej umorzenia;

dokładne określenie ofiarowanej hipoteki oraz pierwszeństwa hipotecznego dla żądanej pożyczki;

kategorię listów, w jakich strona interesowana pragnie mieć sobie pożyczkę doliczoną, wreszcie

wartość ofiarowanej na hipotekę nieruchomości.

§. 21. Wszelkie podania o udzielenie pożyczek lub nabycie wierzytelności hipotecznych rozpatruje przedewszystkiem doradca prawny dla zbadania, czy nie zachodzą pod względem prawnym takie przeszkody, które bez względu na wartość ofiarowanej hipoteki, udzielenie pożyczki niemożliwem czynią i dla tego żądaniu strony bez dalszych dochodzeń odmówić należy.

§. 22. Podania o udzielenie pożyczek hipotecznych mogą dotyczyć:

- a) posiadłości ziemskich większych, zapisanych w księgi tabuli krajowej lub w księgi hipoteczne istniejące przy sądach kolegialnych;
- b) posiadłości ziemskich mniejszych zapisanych w księgi hipoteczne istniejące przy sądach powiatowych;
- c) domów mieszkalnych murowanych w miejscowościach podlegających podatkowi domowoczynszowemu, które Wydział krajowy oznaczy, zapisanych w księgi hipoteczne miejskie lub powiatowe.

§. 23. Do podania, jeśli chodzi o pożyczkę na posiadłość ziemską, należy dołączyć:

1. najnowszy wyciąg hipoteczny;
2. arkusze indywidualne opatrzone poświadczeniem urzędowem co do zaszłych zmian w stanie posiadania;
3. wykazy z najnowszego pomiaru katastralnego;
4. poświadczenie odnośnego c. k. urzędu podatkowego w przedmiocie opłacanych podatków i dodatków;

5. police asekuracyjne co do wysokości ubezpieczenia budynków od ognia;
6. szczegółowy opis dóbr i budynków;
7. inne wykazy lub dowody, z którychby można powziąć przekonanie bądź o wartości dóbr przedstawionych na hipotekę, bądź o wysokości i jakości dochodów.

Jeśli zaś chodzi o pożyczkę na dom czynszowy, przedłożyć należy:

1. najnowszy wykaz hipoteczny;
2. certyfikat z fasyi czynszu pobieranego w ciągu ostatnich lat sześciu, lub jeśli dom jest nowszy, z epoki, odkąd jest zamieszkały;
3. police w przedmiocie ubezpieczenia budynku od ognia;
4. inne dowody wartości (jak powyż ust. 7).

§. 24. Jeśli nieruchomości przedstawiona na hipotekę jest w nowych księgach hipotecznych zapisana, i te księgi już prawomocnymi się stały, która to okoliczność w klauzuli urzędowej na wykazie hipotecznym zamieszczonej poświadczoną być winna, natenczas odpada potrzeba przedkładania arkusza indywidualnego.

Jeśli jednak terminy edyktałne, ustawą z dnia 25. lipca 1871. Nr. 96 dz. pr. p. przepisane, jeszcze nie upłynęły, a nieruchomości na hipotekę przedstawiona była już zapisana w księgach hipotecznych dawnych wyszłych z użycia, natenczas obok wyciągu hipotecznego z ksiąg nowych należy także przedłożyć wykaz z ksiąg hipotecznych dawnych, doprowadzony do dnia zamknięcia tychże ksiąg.

Nieruchomość zapisana w księgach hipotecznych nowych jeszcze nieprawomocnych, jeśli nie była poprzednio zapisana w księgach hipotecznych dawnych, nie może być przedmiotem zastawu dla pożyczki.

§. 25. Jeśli chodzi o nabycie przez Bank wierzytelności już hipotecznie ubezpieczonej, natenczas oprócz wskazanych wyżej dowodów, odnoszących się do nieruchomości wierzytelnością obciążonej, należy przedłożyć także pierwotny zapis długu oraz inne do tej wierzytelności odnoszące się dokumenty.

§. 26. Podania niezaopatrzone w dowody jak powyż wymagane, zwrócić należy stronom interesowanym do uzupełnienia w kierunku wskazanym.

§. 27. Na nieruchomości prawem z pod egzekucyi wyjęte, nie mogą być udzielane pożyczki hipoteczne.

Zakłady fabryczne, lub przemysłowe nie mogą same przez się stanowić zabezpieczenia dla pożyczki hipotecznej, mogą być jednak uwzględnione dla wzmocnienia innej samodzielnej hipoteki.

§. 28. Jeśli strona interesowana mniema, iż obliczenie wartości hipoteki wypływające z przedłożonych Bankowi dowodów, nie odpowiada wartości rzeczywistej, natenczas może żądać oszacowania na miejscu z ramienia Banku. Koszta takiego oszacowania sama ponosi i winna złożyć w tym celu zażadaną przez Dyrekcyę Banku zaliczkę.

§. 29. Dyrekcyja Banku jednak nie jest związana przy wymiarze pożyczki ani rezultatem zarządzonego oszacowania, ani dostarczonemi przez stronę dowodami wartości, może udzielić pożyczkę mniejszą lub jej wcale odmówić bez podania powodów odmowy.

§. 30. Podanie pożyczkowe opatrzone wymaganiami dowodami udzielonem zostaje doradcy prawnemu celem zbadania przedstawionej hipoteki pod względem stanu posiadania, własności i obciążeń, tudzież wydania opinii prawnej.

Poczem wygotowanym być winien referat pożyczkowy obejmujący sumaryczne zestawienie głównych dat interesu pożyczkowego.

§. 31. Tak wygotowany referat pożyczkowy przedstawiony zostaje wraz z wszelkiemi dowodami tudzież opinią prawną Dyrekcyi, która zbadawszy takowe, oznacza wartość przedstawionej na hipotekę nieruchomości i wedle tej przyjętej przez siebie wartości przyznaje pożyczkę

w zastosowaniu się do przepisu §§. 5 i 7 statutu, oznaczając zarazem warunki, jakich strona interesowana poprzednio dopełnić winna.

Uchwała Dyrekcyi winna być w całej treści na referacie pożyczkowym zamieszczoną, i przez Dyrekcyę podpisaną, poczem referat pożyczkowy odesłany zostaje do buchaltery celem ułożenia planu amortyzacyjnego dla przyznanej pożyczki i oznaczenia wysokości rat półrocznych.

§. 32. Na podstawie zapadłej jak powyż uchwały Dyrekcyi wydaną zostanie stronie interesowanej promesa pożyczkowa, obejmująca dokładne wyszczególnienie warunków, pod jakimi wydanie samejże pożyczki będzie mogło nastąpić, a zarazem opatrzona potrzebnymi wzorami skryptu dłużnego, podania hipotecznego, ustępstwa pierwszeństwa hipotecznego, pełnomocnictwa lub innych dokumentów.

Promesa zawiera oraz termin, w ciągu którego strona interesowana dopełnieniem warunków jej postawionych wykazać się winna, z tem zastrzeżeniem, iż po bezskutecznym upływie naznaczonego terminu promesa straci moc obowiązującą. Termin ten może być stronie interesowanej na uzasadnione żądanie przedłużony.

§. 33. Skrypt dłużny następujące obowiązki dłużnika obejmować winien:

1. przyznanie sumy dłużnej oraz umówionych procentów i dodatku na kosztą rządu,
 2. obowiązek dłużnika spłacenia sumy pożyczkowej z procentami i dodatkiem administracyjnym w ciągu oznaczonej liczby lat, półrocznymi z góry płatnymi ratami,
 3. obowiązek opłacania procentów za zwłokę od nieuiszczonych w terminie rat półrocznych, tudzież procentów od wszelkich przez Bank w zastępstwie dłużnika poczynionych wypłat i wydatków,
 4. zrzeczenie się prawa potrącania podatku dochodowego i obowiązek dłużnika opłacania podatku tego z własnych funduszów bez regresu do Banku,
 5. obowiązek ubezpieczenia budynków od ognia w pewnej oznaczonej wartości w instytucie przez Wydział krajowy wskazanym, niemniej upoważnienie Banku do zarządzenia tego ubezpieczenia na rachunek dłużnika i podniesienia jego imieniem przyznanego wynagrodzenia w razie pogorzele,
 6. obowiązek wykazywania się z opłaty wszelkich podatków i danin oraz procentów od długów hipotecznych poprzedzających wierzytelność Banku, oraz upoważnienie Banku do uiszczania tych należności w imieniu i na rachunek dłużnika,
 7. poddanie się dłużnika postanowieniom zawartym w §§. 10—21 włącznie statutu bankowego, oraz obowiązek ponoszenia wszelkich kosztów z zaciągnięciem i umorzeniem pożyczki połączonych,
 8. uznanie jurysdykcji c. k. Sądu krajowego lwowskiego do wszelkich spraw z tego stosunku pożyczkowego wyniknąć mogących,
 9. obowiązek uwiadomienia Banku w razie zaszłej zmiany właściciela nieruchomości na hipotekę oddanej,
 10. poddanie się dłużnika bezpośredniej egzekucji ze skryptu dłużnego w myśl §. 3 ustawy z dnia 25. Lipca 1871 l. 75 dz. pr. p. oraz egzekucji politycznej w myśl ustawy z dnia 21. Czerwca 1882 l. 81 dz. pr. p. a w razie sekwestracji przepisowi §. 5 rozp. min. sprawiedl. z dnia 18. lipca 1859 l. 130 dz. pr. p.
 11. ustanowienie kaucyi hipotecznej na zabezpieczenie zobowiązań dłużnika zawartych w ustępach od 3—9, oraz dla procentów dłuższych jak lat trzy, którymby w myśl ustawy hipotecznej równe z kapitałem pierwszeństwo nie przysługiwało,
 12. ustanowienie prawa zastawu dla sumy pożyczkowej, dla procentów i procentów zwłoki, dla dodatku na kosztą zarządu i dla kaucyi na nieruchomości pod zastaw ofiarowanej.
- Wyciąg aktu notaryalnego obejmującego skrypt dłużny, winien w klauzuli zawierać, iż jest dla Banku krajowego przeznaczony.

§. 34. Skrypt dłużny winien być zeznany w formie aktu notaryalnego, inne dokumenty, o ile nie są dokumentami publicznymi, sądownie lub notaryalnie legalizowane być mają.

§. 35. Jeśli nabytą być ma przez Bank wierzytelność już hipotecznie ubezpieczona, co tylko za zgodą i przystąpieniem właściciela nieruchomości wierzytelnością tą obciążonej nastąpić może, natenczas o ile pierwotny zapis długu nie obejmuje wymogów w §. 33 bliżej określonych, dłużnik hipoteczny zeznać winien na rzecz Banku akt dodatkowy do pierwotnego zapisu, uzupełniający te braki.

§. 36. Jeśli strona interesowana w terminie promesą naznaczonym lub jej na żądanie przedłużonym nie udowodni, iż postawionym jej warunkom uczyniła zadość, natenczas promesa uznana zostaje za zgasłą, o czem strona interesowana przy zwrocie przedłożonych przez nią dokumentów i dowodów zawiadomienie otrzymuje.

Podania, korespondencye i referaty oraz operat szacunku z ramienia Banku dokonanego, jak niemniej referat pożyczkowy, na którym zgaśnięcie promesy uwidocznic należy, pozostają w aktach Banku.

§. 37. Podanie, w którym strona interesowana wykazuje, iż dopełniła warunków promesy, udzielonem zostaje doradcy prawnemu, który bada przedłożone dowody a znalazłszy je w porządku, spisuje relację na referacie pożyczkowym, w jaki sposób strona interesowana warunkom jej postawionym zadość uczyniła, niemniej w jakiej pozycji tudzież w jakim porządku hipotecznym wierzytelność Banku ubezpieczoną została, a następnie przedkłada Dyrekcyi celem wydania uchwały w przedmiocie wypłacenia pożyczki.

Uchwała ta na referacie pożyczkowym również uwidocznioną być winna.

§. 38. W podaniu o wypłatę pożyczki winna strona oznajmić, w jakiej kategorii listach pragnie takową mieć wypłaconą.

§. 39. O uchwale Dyrekcyi wydanej w przedmiocie wydania czyli wypłacenia sumy pożyczkowej, uwiadomioną zostaje strona interesowana z tem nadmienieniem, iż listy zastawne przygotowane wedle jej żądania, w kasie Banku podniesione być mogą.

Do uwiadomienia tego dołącza się zarazem wzór kwitu na odbiór pożyczki.

Przy podniesieniu pożyczki winna strona interesowana złożyć kwit notaryalnie lub sądownie legalizowany wedle udzielonego sobie wzoru, który poprzednio przez doradcę prawnego przejrzanym być winien, tudzież uiścić w kasie Banku:

- a) procenta od sumy pożyczkowej przypadające z góry za czas od dnia wypłaty pożyczki do dnia płatności pierwszej raty amortyzacyjnej, wraz z odpowiednią częścią dodatku administracyjnego,
- b) koszta konfekcyi listów zastawnych, licząc po 50 centów za każdy list z kuponami,
- c) zwrot wartości kuponu od wydanych jej listów zastawnych po dzień wypłaty pożyczki ubiegłego, wreszcie
- d) jeśli nie przedłożyła dowodu na opłaconą należność skarbową od intabulacyi pożyczki oraz należność stemplową od skryptu dłużnego, kwotę tym dwom należnościom odpowiadającą, którą Bank albo sam odnośnym urzędem skarbowym prześle, lub zwróci stronie interesowanej za przedłożeniem kwitów tychże urzędów.

Po uiszczeniu tych należności wydane zostaną stronie interesowanej listy zastawne z odpowiedniami arkuszami kuponowemi.

§. 40. Podniesienie pożyczki nastąpić winno w kasie Banku przez stronę interesowaną osobiście, lub przez pełnomocnika specjalnem sądownie lub notaryalnie legalizowanem pełnomocnictwem wykazać się mającego.

§. 41. Jeśli strona interesowana w dniach 30 po uwiadomieniu jej, iż pożyczka podniesioną być może, po odbiór pożyczki się nie zgłosi, uważaną będzie za zrzekającą się tej po-

zyczki. W takim razie jednak winna będzie wynagrodzić Bankowi koszta konfekcyi listów tudzież inne wydatki przez Bank w tej sprawie poniesione.

§. 42. Dokumenty i dowody złożone przez stronę interesowaną bądź w celu udowodnienia wartości przedstawionej hipoteki, bądź w wykonaniu warunków przez Bank jej nałożonych, pozostaną w aktach Banku aż do całkowitego umorzenia pożyczki.

§. 43. Jeśli Dyrekcyja z powodu niedopełnienia jakiego warunku pożyczkowego uchwali zatrzymanie z pożyczki pewnej kwoty aż do dopełnienia tegoż warunku, natenczas pożyczka uważa się jako wypłaconą w całości, a kwota zatrzymana jako zastrzeżony depozyt strony interesowanej.

§. 44. Bank może na żądanie strony interesowanej i za jej szczególnem upoważnieniem opłacać funduszami z pożyczki uzyskanemi wierzytelności obciążające nieruchomość na hipotekę przedstawioną.

§. 45. Jeśli dłużnik dokona częściowej spłaty pożyczki po nad plan umorzenia, nie wpływa to bynajmniej na obniżenie następnych rat amortyzacyjnych, skraca się tylko odpowiednio termin amortyzacyjny o liczbę rat po nad plan spłaconych.

§. 46. Jeśli dłużnik w myśl §. 19 statutu żąda rozłożenia sobie resztującej sumy pożyczkowej na nowy plan amortyzacyjny z powodu umorzenia czwartej części pożyczki, winien zeznać dodatkowy akt notaryalny obejmujący ten nowy rozkład, i przeprowadzić hipoteczne uwiadczenie onegoż odnośnie do pozycyi, w której suma pożyczkowa pierwotnie zapisaną została.

§. 47. Wszystkie wierzytelności hipoteczne Banku, na podstawie których wypuszczone zostały w obieg listy zastawne, winne być w myśl §§. 4 i 5 ustawy z dnia 24. Kwietnia 1874. Nr. 48 dz. p. p. zapisane jako kaucya na zabezpieczenie praw posiadaczy listów zastawnych.

§. 48. Wszelkie uchwały Dyrekcyi dotyczące bądź zmiany uzyskanej hipoteki bądź też zapisanej sumy pożyczkowej, mianowicie częściowe spłaty pożyczki lub ich wykreślenie, udzielenie pożyczek dodatkowych, zmiany planu amortyzacyjnego, uwiadczenie kaucyi dla posiadaczy listów zastawnych, częściowe uwolnienie obszarów w skład uzyskanej hipoteki wchodzących z pod prawa zastawu dla pożyczki i t. p. winny być z dokładnem przytoczeniem dat dokumentów w tym celu wystawionych, tudzież odnośnych pozycyi hipotecznych na referacie pożyczkowym kolejno zapisywane.

§. 49. Operaty pożyczek, które Dyrekcyja po sprawdzeniu dopełnienia warunków promesy wypłacić uchwaliła, udzielone zostają komisarzowi przez Wydział krajowy w myśl §. 7 ustawy z dnia 24. Kwietnia 1874. l. 48 dz. p. p. przy Banku krajowym ustanowionemu, wraz o odpowiednią uzyskanemu pokryciu hipotecznemu ilością listów zastawnych, w celu wykonania służącej mu kontroli i zaopatrzenia listów zastawnych swym podpisem w myśl §. 26 ust. g. statutu bankowego. Z tej czynności spisany być powinien protokół w dwóch egzemplarzach równobrzmiących, w którym zamieścić należy dokładne oznaczenie dostarczonego pokrycia hipotecznego oraz wydanych listów zastawnych z wyszczególnieniem numerów i seryi. Oba egzemplarze podpisze zarówno tak Komisarz Wydziału krajowego jakoteż Dyrekcyja Banku: z nich jeden pozostanie do użytku Komisarza, drugi przechowanym będzie w archiwum Banku.

Każdy protokół Komisarzski winien być oznaczony kolejnym numerem bieżącym oraz obejmować datę spisania. O ile te protokoły nie będą wpisywane w księgę na ten cel przeznaczoną winny być rokrocznie oprawiane.

Komisarz Wydziału krajowego zamieści oprócz tego na przedłożonych sobie referatach pożyczkowych klauzulę, iż takowe przejrzał i na wypuszczenie listów zastawnych w odpowiedniej sumie dał przyzwolenie, i zaznaczy na skrypcie dłużnym, że takowy użyty już został na pokrycie wypuszczonych listów zastawnych.

§. 50. Blankiety listów zastawnych wycinane będą z ksiąg sznurowych, a odcinki grzbietowe zawierać mają seryę i numer każdego listu, datę jego wystawienia oraz kwotę na jaką opiewa.

Przy wycinaniu listów w celu ich konfekcyi, data wycięcia na odcinkach grzbietowych zanotowaną być winna.

Blankiety listów zastawnych przed udzieleniem ich do podpisu Komisarzowi Wydziału krajowego, opatrzy Dyrekcyą swym podpisem, zaś Prezes Rady Nadzorczej lub jego urzędujący zastępca potwierdzi imieniem tejże Rady na listach, iż takowe wydane zostały na podstawie nabytej w myśl statutu wierzytelności hipotecznej.

Każdy list zastawny winien być także podpisem kasyera Banku opatrzony.

Tak Dyrektorowie, jakoteż Prezes Rady Nadzorczej lub jego zastępca, Komisarz Wydziału krajowego i kasyer winni podpisy swe położone na listach zastawnych, uwidocznnić także w księdze kontroli wydanych listów zastawnych.

§. 51. W razie spłaty pożyczki w części lub całości po nad plan umorzenia listami zastawnymi i wynikłej stąd potrzeby skasowania tych listów zastawnych, spisany zostaje również protokół z Komisarzem Wydziału krajowego w sposób §. 49 powyż określony, obejmujący dokładne oznaczenie skreślonej hipoteki, oraz ilość, datę wystawienia, numeru i serye zniszczonych listów. Kasowanie listów odbywa się w przytomności Komisarza Wydziału krajowego przez zniszczenie podpisów na listach oraz przedziurawienie tak listów jakoteż kuponów.

§. 52. Władną jest wszelako Dyrekcyą zamiast kasowania listów dostarczyć dla nich nowe pokrycie w hipotekach jeszcze na pokrycie nieużytych, jeśli te hipoteki na kwotę odpowiednią spłaconej pożyczce opiewają. I w tym wypadku spisany zostaje z Komisarzem Wydziału krajowego protokół wedle wskazówek w §. 49 przytoczonych.

§. 53. Jeśli dłużnik pożyczkę, na której oparte są listy zastawne, spłaca w gotowiznie, natenczas Dyrekcyą może albo z własnych zapasów dostarczyć odpowiedniej ilości listów zastawnych do skasowania, albo jak w poprzednim paragrafie postanowiono, dostarczyć odpowiedniego nowego pokrycia w nieużytych jeszcze na pokrycie hipotekach, albo wreszcie przy najbliższem losowaniu odpowiednią ilość listów drogą losowania ściągnąć.

§. 54. Bank będzie w obowiązku w każdym półroczu wycofać z obiegu i poddać zniszczeniu ilość listów zastawnych oznaczoną w planie amortyzacyjnym. Czynność ta dopełnioną będzie:

1. przez poddawanie zniszczeniu tych listów zastawnych, które dłużnicy pożyczek przez Bank udzielonych wniosą do jego kasy w ciągu ubiegłego półroczu na fundusz umorzenia tychże pożyczek. Każdemu bowiem dłużnikowi ma służyć prawo część każdej raty na umorzenie przypadającą, spłacać listami zastawnymi po ich imiennej cenie;

2. przez poddawanie zniszczeniu tych listów zastawnych, które Bank z wolnej ręki nabędzie;

3. ilekroć zaś ogólna suma listów zastawnych, pochodząca ze źródeł wskazanych w dwóch poprzedzających ustępach, okaże się być nie wystarczającą na pokrycie tej sumy, jaka w danem półroczu ma być zamortyzowaną, Dyrekcyą wycofa z obiegu odpowiednią ilość rzeczonych listów, za pośrednictwem losowania. W tym więc celu dwa razy do roku, mianowicie na trzy miesiące przed każdorazowym terminem płatności półrocznych kuponów od listów zastawnych, odbywa się losowanie tychże listów w obec osobnej ku temu celowi wyznaczonej komisji, oraz w przytomności c. k. Notaryusza, który urzędowe poświadczenie co do rezultatów odbytego losowania wydać ma.

§. 55. Komisję tę składają:

Komisarz Wydziału krajowego,

Delegat Rady Nadzorczej przez Prezesa Rady wyznaczony,

Jeden z członków Dyrekcyi i
Naczelny buchhalter Banku.

§. 56. Komisji tej następujące wykazy dostarczone być winny:

- a) wykaz listów zastawnych wyciętych w ciągu ostatniego półrocza bilansowego, poprzedzającego dzień losowania, zaznaczając osobno te, które już przed losowaniem skasowaniu uległy,
- b) wykaz listów zastawnych po za losowaniem skasowanych, o ileby się jeszcze numera takowych w kołach do losowania przeznaczonych znajdowały,
- c) wykaz funduszu umorzenia powstałego bądź z opłaty półrocznych rat amortyzacyjnych bądź z częściowych lub całkowitych spłat pożyczek dokonanych ponad plan umorzenia, o ile takowe dostarczeniem innych nieużytych hipotek na pokrycie listów w obiegu pozostawionych zastąpione nie były, lub też fundusz umorzenia wycofaniem odpowiedniej ilości listów z obiegu i skasowaniem takowych wyczerpany nie został.

§. 57. Komisja naznacza przedewszystkiem, jaka ilość listów z każdej seryi ma być wyciągnięta. Stosunek ten powinien odpowiadać w przybliżeniu stosunkowi ogólnej liczby numerów listów poszczególnych seryi w obiegu będących.

Następnie wycina komisja z ksiąg sznurowych na ten cel przygotowanych numera odpowiadające numerom i seryom listów zastawnych wyciętych w ostatnim półroczu bilansowym, wedle wykazu jej jak powyż (§. 56, a.) dostarczonego, wsuwa takowe do kapsułek i wrzuca do kół losowania.

§. 58. Losowanie odbywa się przez wyciąganie z kół do losowania przeznaczonych kapsułek z numerami, postępując seryjami od najwyższej seryi zaczawszy.

Numer wyciągnięty zostaje ogłoszony i wręczony naprzód c. k. Notaryuszowi a potem wszystkim członkom komisji kolejno i zapisany tak cyframi jakoteż słowami do protokołu w przedmiocie losowania spisywanego.

§. 59. Komisja sprawdza każdy wyciągnięty numer z wykazem listów po za losowaniem skasowanych (§. 56, b.) i jeśli numer wyciągnięty jest w wykazie tym zamieszczony zapisuje się go wprawdzie do protokołu, ale z wzmianką, iż takowy przedstawia list już przed losowaniem umorzony i nie uwzględnia się go ani w ogólnej liczbie numerów do losowania przeznaczonych, ani przy ogłoszeniu rezultatów losowania.

§. 60. Koła do losowania winny być tak bankową, jakoteż komisarską pieczęcią opieczętowane i zamknięte na trzy odmiennie klucze, z których jeden w ręku komisarza Wydziału krajowego, drugi w ręku Prezesa Rady Nadzorczej, trzeci w ręku Dyrekcyi Banku pozostawać ma.

§. 61. Protokół odbytego losowania zawierać ma:

- a) wymienienie obecnych członków komisji,
- b) oznaczenie wysokości funduszu umorzenia, tudzież uchwałę komisji w przedmiocie ustanowienia liczby losować się mających listów z każdej seryi poszczególnie,
- c) wykaz numerów świeżo do kół wrzuconych,
- d) wykaz numerów wyciągniętych, wreszcie
- e) datę odbytego losowania.

Protokół ten porównany z poświadczeniem, przez c. k. Notaryusza równocześnie spisaniem, winien być przez wszystkich członków komisji podpisany.

§. 62. Rezultat losowania winien być w księgach kontroli wydanych listów zastawnych uwidoczniiony, a wykaz wylosowanych listów dziennikami ogłoszony. Każdy wykaz z późniejszych losowań obejmie także numery listów przy dawniejszych losowaniach wyciągniętych, które dotychczas do wypłaty przedstawione nie zostały.

W ogłoszeniu zamieścić należy zarazem wezwanie posiadaczy listów świeżo wylosowanych, iżby listy te wraz z kuponami w dniu płatności najbliższego półrocznego kuponu

w kasie Banku do wypłaty przedstawili, gdyż z upływem tego terminu dalsze oprocentowanie ustaje.

§. 63. Przy liście wylosowanym do wypłaty przedstawionym, znajdować się winny wszystkie kupony ubiegające po dniu płatności tegoż listu. Wartość brakujących kuponów winien posiadacz listu przy odbieraniu waluty za list wylosowany Bankowi wynagrodzić lub takowa z tej waluty potrąconą mu będzie. Gdyby wartość brakujących kuponów przewyższała walutę za list wylosowany należną, wypłata listu takiego nie będzie mogła wcale nastąpić, chyba że posiadacz listu uzyska sądowe umorzenie brakujących kuponów.

§. 64. Na zasadzie protokołów komisarskich oraz protokołów odbytych losowań sporządzonym być winno z końcem każdego roku bilansowego ogólne zestawienie tak pożyczek hipotecznych dostarczonych na pokrycie listów zastawnych i listów na tej zasadzie w obieg puszczo-nych, jakoteż sum pożyczkowych bądź ratami amortyzacyjnymi bądź ponad plan umorzenia spłaconych i listów w skutek tego bądź drogą losowania, bądź przez skasowanie z obiegu wycofanych, a to na dowód, iż się stało zadość przepisowi §. 23. statutu bankowego.

§. 65. Listy zastawne mogą być w myśl §§. 33 i 34 statutu bankowego winkulowane na rzecz instytucji, fundacji, stowarzyszeń lub pojedynczych osób.

W tym celu zamieszczoną zostaje na tytule listu zastawnego odnośna uchwała winkulacyjna, obejmująca wymienienie osoby lub instytucji, na rzecz której winkulacja zarządzoną została i tytuł tak zaklauzulowany wręcza się osobie uprawnionej, zaś arkusz kuponowy zostaje w przechowaniu banku.

Kto żąda winkulacji, winien zarazem wskazać osobę, której kupony od winkulowanych listów wypłacane być mają.

Dewinkulacja następuje na żądanie osoby uprawnionej przez zamieszczenie na tytule listu klauzuli dewinkulacyjnej i zwrot przechowanych arkuszy kuponowych.

§. 66. Wydział krajowy osobno wydawanymi przepisami oznaczać będzie dla każdego okresu listów czas umorzenia, warunki pod jakimi pożyczki te będą udzielane, wysokość stopy procentowej, mającej być płaconą posiadaczom listów zastawnych, wysokość dodatku na koszt zarządu i stopę procentów zwłoki.

§. 67. W oddziale bankowym prowadzić będzie Dyrekcyja interesy w §. 2 B. lit. a—m, tudzież w §§. 36—58 statutu wyszczególnione, a to na zasadzie przepisów statutu niniejszego regulaminu, oraz instrukcyi przez Radę nadzorczą wydać się mających.

§. 68. Eskont wekslowy §§. 36—38 statutu jest unormowany.

Weksle do skupu przedstawione winny być płatne we Lwowie nie później jak w trzy miesiące i opiewać na walutę austriacką.

§. 69. Przy udzielaniu kredytu wekslowego Dyrekcyja władną jest dla wzmocnienia podpisów wekslowych przyjąć kaucyę hipoteczną, jeśli takowa z pupilarnem bezpieczeństwem jest zapisana.

§. 70. Cenzorowie mający oceniać dobroć weksli przedstawionych do skupu, będą mianowani przez Radę nadzorczą Banku, przy zachowaniu formalności zastrzeżonych w §. 37. statutu, a zatwierdzeni przez Wydział krajowy.

Liczba cenzorów zostaje oznaczona na 24ech.

§. 71. Urzędowanie każdego cenzora trwać ma lat trzy. Cenzorowie wykonywać będą swe obowiązki kadencyami i w składzie po czterech, na każdą kadencyę losem wskazanych.

Kadencye te będą dziesięciodniowe.

Z czterech cenzorów wskazanych losem do składu pierwszej kadencyi, dwóch wyjdzie z niej po upływie dni pięciu. Poczem skład każdej kadencyi będzie się zmieniać i uzupełniać w ten sposób, iżby każdy z cenzorów urzędował przez dni dziesięć, lecz aby co dni pięć w miejsce dwóch ustępujących cenzorów wchodził dwaj inni.

§. 72. Cenzorowie wchodzący w skład kadencji zbierać się będą w biurze Dyrekcyi Banku nie rzadziej jak co drugi dzień, w godzinach stale oznaczonych. Cenzor niemający przybyć na posiedzenie, jest obowiązany urządzić za siebie zastępstwo w osobie innego cenzora nie wchodzącego do kadencji.

§. 73. Posiedzenia cenzorów odbywać się będą pod przewodnictwem jednego z Dyrektorów Banku, któremu przy decydowaniu ma służyć taki sam głos, jak każdemu z cenzorów. Do ważności decyzji potrzebną jest obecność najmniej dwóch cenzorów i jednego z Dyrektorów Banku. Decyzye wydawane być mają na piśmie, większością głosów, bez motywów. Pozostający w mniejszości ma prawo zdanie swe zaznaczyć.

§. 74. Dyrekcyja Banku nie będzie władną skupić wekslu nieprzyjętego przez cenzorów, może jednak dla ważnych powodów odmówić skupu wekslu nawet jednomyślnie przez cenzorów przyjętego.

§. 75. Cenzorami nie mogą być Dyrektorowie, Członkowie Rady i urzędnicy innych Banków lub instytucyi, skupem weksli się zajmujących, jak niemniej eskonterzy prywatni.

§. 76. Eskont tudzież kupno i sprzedaż papierów wartościowych ograniczone są statutem na własne listy zastawne i obligacye komunalne, tudzież obligacye krajowe (§. 3. *B, b, c*, i §. 36 st.). Dyrekcyja wszelako władną jest nabywać także inne papiery wartościowe, jeśli udzieliwszy na takowe zaliczkę, zmuszoną jest z powodu niedopełnienia zobowiązań dłużnika przystąpić do sprzedaży (§§. 44 i 45 st.) o ile przez takie nabycie Bank od straty ma być uchroniony.

§. 77. Nabywanie wierzytelności hipotecznych, jeśli na takowych mają być oparte listy zastawne, należy do oddziału hipotecznego (§. 9 statutu); w nabywaniu innych wierzytelności kierować się będzie Dyrekcyja Banku zasadą, iżby interes zawrzeć się mający obok zupełnego bezpieczeństwa i korzyści dla Banku, przedstawiał także możliwość szybkiej realizacyi.

§. 78. Pożyczki wskazane §§. 3, *B. lit. f.* tudzież 39 i 40 statutu udzielać będzie Bank krajowy powiatom lub gminom, a za solidarnem poręczeniem powiatów lub gmin także korporacyom i instytucyom wymienionym w §. 40 statutu, w obligacyach komunalnych (§. 41 st.).

Pożyczki komunalne udzielane będą na posiedzeniach Dyrekcyi w obecności c. k. Komisarza rządowego.

Dyrekcyja wszelako władną jest udzielać powiatom, gminom, tudzież innym instytucyom w §. 40 statutu wymienionym także zwyczajnych pożyczek hipotecznych w listach zastawnych, jeśli instytucye te dostarczą hipotecznego ubezpieczenia w myśl §. 5 statutu.

§. 79. Przy udzielaniu pożyczek w obligacyach komunalnych Bank będzie władnym udzielać odpowiednie zaliczenie gotowizną. Żądanie takiego zaliczenia będzie dowodem oddania Bankowi rzeczonych obligacyi w komis do ich sprzedaży po cenie giełdowej na rachunek biorącego pożyczkę, nada przeto Bankowi nieodwołalne prawo spieniężenia tych obligacyi za cenę, jaką za nie otrzymać zdoła, potrącenia z niej zaliczenia, kosztów przy sprzedaży rzeczywiście poniesionych, tudzież prowizyi swej, którą będzie władnym pobierać tytułem wynagrodzenia za przeprowadzenie sprzedaży wzmiankowanych obligacyi, i zwrócenia reszty biorącemu pożyczkę.

Prócz prowizyi powyższej nie ma Bank żadnej innej na tej operacyi osiągać korzyści, ale też i żadna strata dotknąć go nie może.

W ogóle zaś winna Dyrekcyja przyjść w pomoc osobom interesowanym przy sprzedaży obligacyi komunalnych, iżby przez nieświadomość na stratę narażone nie były.

§. 80. Obligacye komunalne, wystawione będą emisjami.

Dla każdej emisji wydanemi będą przez Wydział krajowy oddzielne przepisy, oznaczające czas jej trwania, warunki, pod jakimi pożyczki w obligacjach komunalnych będą udzielane, wysokość stopy procentowej, mającej być spłaconą posiadaczom rzeczonych obligacyj, jak niemniej stopy procentowej, dodatku na koszt zarządu i stopy procentów zwłoki, mających być pobieranemi przez Bank od zaciągającego rzeczoną pożyczkę; wreszcie wskazujące, w jakim terminie obligacje komunalne tejsze emisji w obieg przez Bank puszczone mają być z tegoż obiegu ostatecznie wycofane i zniszczone.

§. 81. Zasady postanowione w §§. 11—14, 17, 20 i 21 st. w przedmiocie stosunku dłużnika do Banku, zaś w §§. 22—34 w przedmiocie listów zastawnych, wreszcie przepisy niniejszego regulaminu co do udzielania pożyczek, wypuszczania listów zastawnych, ich ściągania z obiegu, losowania i winkulowania, wreszcie co do kontroli, mają analogiczne zastosowanie także do pożyczek, udzielanych gminom i powiatom i innym w §. 40. statutu wymienionym instytucjom, tudzież do obligacji komunalnych, zwykłym jedynie przepisów normujących hipoteczne ubezpieczenie, które przy pożyczkach komunalnych odpada, i z tą dalszą zmianą, iż w miejsce komisarza Wydziału krajowego, wykonywa w tym dziale pożyczek kontrolę c. k. komisarz rządowy.

§. 82. Przy udzielaniu pożyczek i kredytów stowarzyszeniom zarobkowym i gospodarczym, opartym na ustawie z d. 9. kwietnia 1873. Nr. 70. Dz. pr. pań., zastosuje się Dyrekcyja do instrukcyi, przez Radę Nadzorczą wydać się mającej.

§. 83. W zadośćuczynieniu ustępowi i §. 3. B. swego statutu, Bank krajowy przyjmować będzie każdodziennie, z wyjątkiem świąt, w depozyt zachowawczy wszelkie wartości pieniężne, papiery publiczne z kuponami lub bez kuponów i dokumenty.

Na złożone walory otrzyma składający dowód depozytowy, wycięty z księgi sznurowej na ten cel utrzymywanej, a wyrażającej imię i nazwisko składającego, jak niemniej dokładne wyszczególnienie numerów i rodzaju papierów w depozyt przyjętych, tudzież ich wartość imienną.

§. 84. Za przechowanie depozytów pobierać będzie Bank wynagrodzenie za każde półrocze, które przy papierach publicznych lub wartościach pieniężnych obliczane będzie w stosunku do ich wartości imiennej, zaś przy dokumentach od ilości sztuk.

Przy depozytach, których cena imienna nie dochodzi zł. 2000 w. a., wynagrodzenie obliczone będzie wedle tejsze ceny.

Półrocza bieżną od pierwszego stycznia do ostatniego czerwca, tudzież od pierwszego lipca do ostatniego grudnia. Frakcyje każdego półrocza liczone będą za całe półrocze.

§. 85. Ubiegłe kupony od papierów publicznych znajdujących się w depozycie zachowawczym Banku, płatne we Lwowie w walucie austriackiej, Bank będzie inkasować na rzecz właścicieli dowodów depozytowych bez żadnego za tę czynność wynagrodzenia.

Należność przypadająca za rzeczony kupony będzie temu, kto ma jakikolwiek rachunek z Bankiem, zapisywaną na dobro tegoż rachunku, nazajutrz po dniu płatności tychże kuponów; osobom zaś nie mającym żadnego rachunku z Bankiem, będzie wypłaconą za zgłoszeniem się do kasy Banku i za jednoczesnem odnotowaniem wypłaty na dowodzie depozytowym, lecz bez procentu za czas ubiegły do dnia zgłoszenia się o wypłatę.

§. 86. Ubiegające kupony od papierów publicznych, znajdujących się w depozycie zachowawczym Banku, płatne we Lwowie, w walucie metalicznej, jak niemniej wszelkie kupony płatne gdzieindziej, wreszcie należność za wszelkie papiery publiczne wylosowane, będą przez Bank inkasowane nieinaczej, jak po otrzymaniu piśmiennego zlecenia ze strony właściciela dowodu depozytowego. Za tę czynność pobierać będzie Bank oprócz zwrotu poniesionych przez siebie kosztów, osobną prowizję, obliczoną w stosunku do inkasowanej przez siebie sumy.

§. 87. Przelew na rzecz osoby trzeciej prawa własności depozytu, rozpocznie mieć swą skuteczność względem Banku dopiero z chwilą wręczenia temuż Bankowi odpowiedniego zawiadomienia ze strony właściciela dowodu depozytowego, czyniącego tenże przelew. W zawiadomieniu tem przez czyniącego przelew własnoręcznie podpisanem, ma być wymienionem imię, nazwisko i zamieszkanie nabywcy dowodu depozytowego. Własnoręczność wzmiankowanego podpisu winna być sądownie lub notaryalnie poświadczoną.

§. 88. Bank zwracać będzie każdy depozyt najpóźniej nazajutrz po zażądaniu, za złożeniem wydanego przez siebie dowodu depozytowego i poświadczeniem odbioru, oraz za uiszczeniem opłaty depozytowej, obliczonej wedle normy w §. 84. postawionej, o ile takowa zostaje w zaległości.

§. 89. W razie zgubienia lub utracenia dowodu depozytowego, Bank krajowy mocen będzie wystawić duplikat stronie interesowanej, jednak tylko po poprzednim umorzeniu straconego dowodu w drodze prawnej.

§. 90. Zasady udzielania zaliczek na zastaw papierów publicznych, określone są w §§. 43—45 statutu.

Wszelako przepis §. 44 statutu odnosi się tylko do tych wypadków, jeśli udzielona na zastaw papierów publicznych zaliczka, nie dochodziła $\frac{3}{4}$ przyjętej wartości kursowej takich. Natomiast władną jest Dyrekcyja nałożyć przy udzielaniu zaliczek obowiązek na dłużnika, uzupełnienia zastawu do pewnej wysokości po nad udzieloną zaliczkę, lub stosunkowej spłaty takiej pod rygorem w §. 44 statutu przewidzianym.

§. 91. Biorący zaliczkę zeznaje na rzecz Banku zapis długu, zaś w zamian otrzymuje kwit zastawniczy, na którym wszelkie zmiany w zastawie i wydanie kuponów notowanem być ma.

Co powyż w §§. 85. i 86. o spieniężaniu kuponów od depozytów zachowawczych, tudzież inkasowaniu wylosowanych papierów postanowiono, odnosi się także do walorów oddanych Bankowi na zastaw dla udzielonych zaliczek, z tą jednak zmianą, iż dłużnik w swobodnem rozporządzaniu walutą za wylosowane lub spłacone walory inkasowaną ograniczony jest o tyle, o ile tego statutowe lub umówione bezpieczeństwo zaliczek przez Bank udzielonych wymaga.

§. 92. Jeżeli zastawione walory zostały celem zaspokojenia wierzytelności Banku sprzedane, nadwyżka po potrąceniu należności bankowych pozostała wypłaconą zostanie dłużnikowi tylko za zwrotem kwitu zastawniczego.

Duplikaty zagubionych kwitów zastawniczych wydawane będą tylko po przeprowadzonym umorzeniu w drodze prawnej.

Kwity zastawnicze będą z księgi sznurowej wycinane i obejmować winny oprócz szczegółów dla dowodów depozytowych przepisanych, nadto cyfrę udzielonego zaliczenia, termin spłaty onegoż, oraz przyjętą kursową wartość walorów na zastaw przeznaczonych.

§. 93. Przyjmowanie pieniędzy na asygnaty kasowe lub rachunek bieżący w §§. 50—62 statutu jest określone.

Asygnaty kasowe będą wycinane z ksiąg sznurowych i wystawiane bądź na okaziciela bądź na wskazane imię i nazwisko z dodaniem słów „lub na zlecenie“. Do pobierania odsetek bez zwrotu kapitału tudzież do wypowiedzenia kapitału uprawnionym będzie wobec Banku każdy okaziciel asygnaty, kapitał zaś sam wypłaconym będzie tylko za zwrotem asygnaty, opatrzonej na stronie odwrotnej indossem.

Bank wszelako nie przyjmuje odpowiedzialności za prawdziwość indossov na asygnaty umieszczonych, z wyjątkiem wypadku w §. 52 statutu przewidzianego.

Bank może odmówić przyjęcia gotówki na asygnaty kasowe bez podawania powodów odmowy.

§. 94. Asygnaty kasowe są oprocentowane i płatne za wypowiedzeniem. Najkrótszy termin wypowiedzenia jest dni trzy, wszelako Bank nie jest obowiązany płacić procentu od asygnaty, która w terminie krótszym jak dni ośm od dnia wystawienia licząc wyplaconą została.

§. 95. Dyrekcyja Banku oznacza stosownie do każdoczesnego stanu targu pieniężnego tak wysokość stopy procentowej od asygnat kasowych, jakoteż termin ich wypowiedzenia; o postanowieniu tem jednak winna bezzwłocznie donieść Radzie Nadzorczej i w pismach publicznych ogłosić z zachowaniem terminu, zastosowanego do istniejących zobowiązań.

§. 96. Procent od asygnat kasowych liczyć się ma od dnia wystawienia asygnaty i może być pobierany bez odebrania kapitału tylko za ubiegłe pełne trzy miesiące, za adnotowaniem na asygnacie. Przy asygnatach płatnych w krótszym terminie, wyplacony będzie procent przy zwrocie kapitału. Przy obliczaniu procentów, miesiąc liczy się po dni trzydzieści, zaś ułamki centów opuszczają się.

§. 97. Wypowiedzenie kapitału na asygnacie zanotowanem będzie. Oprocentowanie asygnaty ustaje z dniem, na który wypowiedziana została.

Dyrekcyja władną jest wedle swego uznania wyplacić asygnatę kasową jeszcze przed upływem terminu wypowiedzenia lub wcale niewypowiedzianą, za potrąceniem odpowiedniej prowizyi; nie jest wszelako do tego obowiązana.

§. 98. Asygnaty kasowe zagubione lub w inny sposób dla właściciela zatracone, wyplacone będą dopiero po przeprowadzeniu sądowej amortyzacyi.

§. 99. Bank ogłaszać ma comiesięcznie w pismach publicznych obrót cały w asygnatach kasowych i stan obiegających asygnat kasowych z końcem ubiegłego miesiąca.

§. 100. Posiadacz złożonej w Banku na rachunek bieżący gotowizny, może nią rozporządzać także za pomocą przekazów (cheques). W tym celu zostanie mu wydana przez Bank książeczka czekowa, obejmująca imię i nazwisko posiadacza rachunku bieżącego, numer tegoż rachunku, wysokość sumy na rachunku bieżącym złożonej oraz pewną ilość blankietów czekowych, opatrzonych grzbietami.

§. 101. Każdy czek wraz z odciskiem grzbietowym, opatrzony jest numerem rachunku bieżącego, oraz kolejnym swym numerem. Wydając czek z książeczki, winien posiadacz rachunku bieżącego dokłądną treść przekazu na odcinku grzbietowym uwidocznić.

Posiadacz książeczki czekowej winien ją starannie przechowywać, a blankiety czekowe w ten sposób wypełniać, iżby sfałszowanie a zwłaszcza wpisanie liczb lub wyrazów w puste miejsca niemożliwym uczynić. Szkodę z nieprzestrzegania tych ostrożności wyniknąć mogącą, posiadacz rachunku sam sobie przypisze.

W czeku winno być dokłądnie wyrażone imię i nazwisko osoby, na rzecz której wypłata nastąpić ma, zaś suma przekazana wypisaną być winna zgodnie tak cyframi, jakoteż wyrazami; poprawki lub kreślenia nie są dozwolone.

§. 102. Czeki mogą być żyrowane; Bank jednakże nie bada autentyczności indosów na czeku zamieszczonych ani identyczności osób, lecz uważa okaziciela czeku za jego prawnego właściciela.

§. 103. Bank wypłaca czeki o tyle tylko, o ile starczą fundusze na rachunek bieżący złożone.

Czek nie wypełniony należycie, nie będzie wyplacony.

Bank może wypowiedzieć posiadaczowi konta dalszy stosunek z rachunku bieżącego.

§. 104. W przedmiocie prowadzenia interesów bankowych w §. 3, B, lit. k, l i m przywiedzionych, zastosuje się Dyrekcyja do instrukcyi przez Radę nadzorczą wydać się mającej, która, o ile tego statut Banku wymaga, przez Wydział krajowy zatwierdzoną zostanie.

§. 105. Fundusz rezerwowy Banku krajowego wytwarzać się będzie:

- a) z corocznego oddzielania 30%, czystych dochodów Banku odpowiednio do ustępu b §. 62. statutu,
- b) z korzyści otrzymanych na odsprzedaży papierów publicznych procentowych, zakupowanych na rzecz funduszu rezerwowego za gotowiznę, do tegoż funduszu należąca i na losowaniu tychże papierów,
- c) z wpływów za kupony ubiegłe od rzeczonych papierów i w ogóle z procentu od sum wchodzących w skład funduszu rezerwowego.

§. 106. Fundusz rezerwowy Banku krajowego ma być kontrolowany oddzielnie od wszystkich innych funduszków i aktywów tegoż Banku i oddzielnie wykazywanym w jego bilansach.

§. 107. Za każdą sumę do funduszu rezerwowego wpływającą, Dyrekcyja Banku obowiązana będzie bezzwłocznie zakupować listy zastawne lub obligacye komunalne Banku.

§. 108. Z funduszu rezerwowego pokrywaną będzie każda strata poniesiona przez Bank krajowy bądźto w oddziale hipotecznym, bądź w bankowym, o ile dochód otrzymany przez Bank w tym roku, w którym strata wyniknie, nie wystarczy na jej pokrycie.

Wynikły w ten sposób ubytek w funduszu rezerwowym, winien być przedewszystkiem z zysków następnych lat temuż funduszowi zwrócony, zanim te zyski wedle przepisu §. 62. będą mogły być rozdzielone.

§. 109. Fundusz rezerwowy przestanie być zwiększanym nawet ze źródeł wskazanych w §. 105. lit. b. i c. w chwili, gdy się zrówna z kapitałem zakładowym Banku. Z chwilą tą wszystkie wpływy przeznaczone na zwiększenie funduszu rezerwowego przelewane będą do czystych dochodów Banku, i obracane wedle przepisu §. 63. statutu.

Zwiększanie funduszu rezerwowego rozpocznie się na nowo, ilekroć jakim bądź sposobem wzrośnie kapitał zakładowy Banku i wtedy trwać będzie do chwili, w której znowu zrówna się z cyfrą tego kapitału.

Zwiększanie funduszu rezerwowego rozpocznie się także, ilekroć z tegoż funduszu pokryte będą straty i wtedy trwać będzie do chwili wyrównania ubytków przez te straty powstałych.

§. 110. Celem zapewnienia sobie funduszu na regularną wypłatę kuponów od listów zastawnych, tudzież spłatę listów wylosowanych w razie dopuszczenia przez dłużników zaległości w opłacaniu rat procentowych amortyzacyjnych, Bank krajowy wytwarzać będzie specjalną rezerwę.

Rezerwa ta tworzyć się będzie przez odrodzenie losowania tej sumy listów zastawnych, któraby z każdej wydanej pożyczki hipotecznej w pierwszych dwóch latach do wylosowania przypadała na ostatnie dwa lata okresu amortyzacyjnego tejże pożyczki. Te zatem kwoty, które z każdej pożyczki hipotecznej w pierwszych czterech półrocznych ratach amortyzacyjnych na umorzenie kapitału wpłyną, zapisywane będą na rzecz pomienionej specjalnej rezerwy.

§. 111. Z tej specjalnej rezerwy Bank wypłacać będzie należność za ubiegające kupony i za listy zastawne wylosowane w zastępstwie odpowiednich wpływów przypadających Bankowi od dłużników w opłacie rat amortyzacyjnych zalegających, dopóki te ostatnie nie zostaną uiszczone lub w drodze egzekucyi od zalegających ściągnięte.

Po wyczerpaniu specjalnej rezerwy, Bank pokrywać będzie należności te ze źródeł wskazanych w §. 25. statutu.

§. 112. Rezerwa specjalna stanowi integralną część funduszu umorzenia i ma pokrycie hipoteczne w zalegających ratach amortyzacyjnych.

Bank krajowy opłaca w terminach właściwych kupon od listów zastawnych, których losowanie odroczone zostało, a fundusze na opłacanie tego kuponu czerpie z pobieranych przez siebie rat procentowych z procentów zwłoki od rat zaległych.

§. 113. Na zasadach w niniejszym regulaminie postawionych i w dalszem rozwinięciu onychże, Dyrekcyja władną będzie wydawać szczegółowe instrukcyje lub pojedyncze przepisy, określi ona rodzaj tudzież ilość ksiąg, jakie zaprowadzić należy.

§. 114. Dyrekcyja ułoży formularze listów zastawnych, obligacyi komunalnych, asygnat kasowych i przekazów (cheques) i przedłoży je Rządowi do zatwierdzenia.

§. 115. W miarę rozwoju czynności Banku, Wydział krajowy wydawać będzie przepisy uzupełniające lub modyfikujące niniejszy regulamin, jako jego część integralną.

Prowizoryczna

Instrukcja kasowa dla Banku krajowego.

(Uchwała Wydziału kraj. z d. 8. kwietnia 1883 L. 13.150)

§. 1. Aż do stanowczego uregulowania kasowości w Banku krajowym, kasa tego zakładu mieścić się będzie w lokalu kasy Wydziału krajowego, a kasyer Wydziału krajowego pełnić będzie jednocześnie funkcyę kasyera Banku.

Połączenie to nie ma bynajmniej pociągać za sobą połączenia funduszów Wydziału krajowego z funduszami Banku. Te ostatnie fundusze przechowywane będą zawsze w oddzielnych kasach ogniotrwałych, zamykanych osobnemi kluczami, wedle wskazówek zamieszczonych poniżej.

§. 2. Odbiór i ekspedycja przesyłek pieniężnych w interesach banku odbywać się będzie w jego Dyrekcyi.

§. 3. Na czas umieszczenia kasy bankowej w lokalu kasy Wydziału krajowego dodani zostaną kasyerowi do pomocy:

- a) poborca,
- b) płatnik,
- c) urzędnicy kancelaryjni w liczbie oznaczonej w corocznym etacie — i
- d) woźny przeznaczony do posługi i pilnowania kasy.

§. 4. Kontrolę doraźną wykonywać będą kontrolor kasy krajowej z dodanymi mu funkcyonaryuszami. Kontrola ta ma na celu zabezpieczenie Banku, aby nikt nie mógł podnieść z kasy większego funduszu nad ten, jaki w niej posiada i aby taka kwota zapisana została do ksiąg Banku, jaka rzeczywiście wpływa.

§. 5. Wszystkie wpływy i wszystkie wypływy dopełniane będą za asygnacyami podpisanemi przez jednego z Dyrektorów Banku. Wyjątkowo od powyższej zasady kasa dopełniać będzie sama bez potrzeby asygnacyi:

- a) poboru wszelkich wypłat, czynionych przez osoby trzecie na rachunki przekazowe jak niemniej wszelkich pokryć na rachunki otwarte,
- b) wypłaty czeków, za któremi podnoszone będą fundusze złożone w Banku na rachunkach przekazowych, — jak niemniej czeków, za któremi czerpane będą z Banku fundusze z rachunków otwartych, do wysokości sumy kredytu, przyznanej przez Dyrekcyę w chwili utworzenia każdego takiego rachunku.

§. 6. Przy dopełnianiu wypłat lub przyjmowaniu wpłat, kasyer nie będzie w bezpośrednim zetknięciu z publicznością. Wypłaty uskutecznią kasyer za pośrednictwem płatnika, a wpłaty ściągają za pośrednictwem poborca.

W tym celu codziennie przed otwarciem czynności Banku, kasyer wręczy płatnikowi fundusz w cyfrze okrągłej, odpowiedniej do wypłat, jakie w ciągu dnia będą przewidywane. Gdyby wypłaty w ciągu dnia przez płatnika dokonane wyczerpały ten fundusz, płatnik zażąda od kasyera dostarczenia funduszu dodatkowego.

Z chwilą każdodziennego zamykania czynności Banku, płatnik złoży kasyerowi rachunek z wypłat w ciągu dnia przez siebie dopełnionych i wręczy mu resztę gotowizny przez siebie niewydanej wraz z dowodami na wypłaty, jakie poczynił.

Jednocześnie poborca wręczy kasyerowi całą sumę wpływów, jakie w ciągu dnia ściągają. Następnie dopełnieniem będzie sprawdzenie obrotu dziennego, wykazywanego tak przez płatnika jak przez poborcę z takimże obrotem zapisanym w kontroli doraźnej.

Przed tem sprawdzeniem i poświadczeniem zupełnej zgodności obu sald, żadnemu z urzędników kasy i kontroli doraźnej biura kasy opuścić nie wolno.

§. 7. Płatnik udowodni każdą wypłatę przez siebie dopełnioną kwitem lub czekiem, podpisanym przez odbierającego. Poborca udowodni wysokość każdego wpływu przez siebie ściągniętego deklaracją, podpisaną przez składającego na odpowiednim druku, który przed przyjęciem pieniędzy ma być temuż składającemu do wypełnienia przedstawiony.

Płatnik nie będzie władnym wypłacić czeku lub kwitu, niezaznaczonego przez kontrolę doraźną, poborca nie będzie władnym przyjąć kwitu bez deklaracji, zaznaczonej przez tęż kontrolę. — Każdy przeto czek, kwit i deklaracja mają być poddane tejże kontroli do zaznaczenia i do wciągnięcia dopełnianej czynności przez likwidatora do odpowiednich ksiąg, przed spełnieniem tejże czynności bądź przez płatnika bądź przez poborcę.

§. 8. Oprócz ksiąg i kontroli przez Dyрекcyę Banku zaprowadzić się mających, urzędnicy kontroli doraźnej prowadzić będą specjalne księgi rachunków przekazowych i rachunków otwartych. Jedna z tychże ksiąg prowadzoną być ma w sposobie drabinkowym — każdorazem wykazującym saldo każdego rachunku, — druga znowu w dwóch kolumnach „ma“ i „winien“.

Przed zaznaczeniem każdego kwitu, czeku lub deklaracji, likwidatura prowadząca kontrolę doraźną sprawdzić ma zgodność odpowiednich sald i jednocześnie z temże zaznaczeniem wpływającą lub wypłacaną sumę na odpowiednim conto zapisać.

§. 9. Kwity na ściągane przez Bank wpłaty, podpisywane być winny przez poborcę i przez kasyera, który zapisując każdą sumę przez siebie kwitowaną, będzie w możności każdorazem sprawdzić wysokość ogólnego dziennego wpływu, ściągniętego przez poborcę i porównać ją z saldem, wykazywanem przez kontrolę doraźną.

§. 10. Po sprawdzeniu każdodziennego obrotu wpłat i wypłat, kasyer niezwłocznie wręczy buchhalterowi Banku wykaz tegoż obrotu wraz z dowodami przedstawionymi przez płatnika i poborcę.

Dalsze księgowanie tych czynności będzie zadaniem buchaltera Banku.

§. 11. Pod względem zachowywania funduszków kasą Banku dzieli się na:

- a) skarbiec depozytów zachowawczych,
- b) skarbiec główny — i
- c) kasę podręczną.

Każdy z tych skarbców znajdować się ma w oddzielnej kasie ogniotrwałej, pod niżej oznaczoną liczbą kluczków.

§. 12. W skarbcu depozytów zachowawczych zachowywane będą wszystkie wartości składane w Banku na przechowanie — a także wszystkie papiery publiczne, będące własnością Banku lub funduszu rezerwowego. Skarbiec ten złożonym być ma w kasie ogniotrwałej, zamyka-

nej na trzy klucze, znajdujące się w rękach: jednego z Dyrektorów Banku, buchhaltera i kasyera.

§. 13. W skarbcu głównym zachowywane będą:

- a) wszystkie wartości i papiery procentowe, składane Bankowi na zastaw, na zabezpieczenie rachunków otwartych lub w komiss do sprzedaży,
- b) blankiety listów zastawnych i obligacji komunalnych do wypuszczenia w obieg przez Bank przygotowanych jak niemniej kuponów od tychże listów i obligacyj,
- c) dowody na fundusze złożone przez Bank w innych instytucjach,
- d) książeczki czekowe,
- e) asygnaty przez Bank wypuszczać się mające (§. 3. lit. h statutu),
- f) weksle przez Bank skupione,
- g) akta zobowiązań, wystawione na rzecz Banku przez powiaty, gminy i instytucje wymienione w §. 3 lit. f) statutu,
- h) wszelkie dowody, poświadczające istnienie aktywów Banku,
- i) gotowizna przewyższająca tę sumę, jaka się ma znajdować w kasie podręcznej.

Skarbiec główny złożonym być ma w kasie ogniotrwałej, zamykanej na trzy klucze znajdujące się w rękach jednego z Dyrektorów Banku, buchhaltera i kasyera.

§. 14. Kasa podręczna przeznaczoną jest do zachowywania gotowizny, nie przenoszącej takiej sumy, jaką co miesiąc Dyrekcyja Banku oznaczy za odpowiadającą bieżącej potrzebie — jak niemniej do zachowywania tych wszystkich wartości, które nie będą złożone w skarbcu głównym.

Kasa podręczna złożoną być winna w kasie ogniotrwałej pod dwoma kluczami: jednego z Dyrektorów Banku i kasyera.

§. 15. Wszystkie papiery publiczne i wartości, zachowywane w skarbcu depozytów lub w skarbcu głównym, wydawane będą dwa razy dziennie, między godzinami: 10 a 11 rano i 2 a 3 z południa — gdyż oba te skarbcy będą otwierane tylko dwa razy dziennie, o godzinie 10. zrana i o godzinie 2. z południa.

Żądający podnieść z Banku te papiery będzie w obowiązku uprzedzić o tem kasę przed godziną 10 rano lub przed godziną 2 z południa.

Odpowiednie ogłoszenie dla wiadomości interesowanych ma być umieszczone w kasie w miejscu widzialnem.

§. 16. Czynności kasy co do pożyczek hipotecznych zostaną osobnemi przepisami określone.

nej na trzy klucze, znajdujące się w rękach: jednego z Dyrektorów Banku, buchhaltera i kasjera.

§ 13. W skarbcu głównym przechowywane będą:

- a) wszystkie wartości i papiery procentowe, składane Bankowi na zastaw, na zabezpieczenie rachunków ówczesnych lub w komisję do sprzedania,
- b) blankiety listów zastawnych i obligacji komunalnych do wypuszczenia w obiegu przez Bank przyciotawanych jak niemniej kuponów od tychże listów i obligacji,
- c) dowody na fundusze złożone przez Bank w innych instytucjach,
- d) księgi rachunkowe,
- e) aktywa przez Bank wypuszczone się mające (§ 8 lit. A statutu),
- f) weksle przez Bank skupione,
- g) akta zobowiązań, wystawione na rzecz Banku przez powiaty, gminy i instytucje wymiarne w § 8 lit. C statutu,
- h) wszelkie dowody, posiadające istotnie aktywów Banku,
- i) gotowizna przewidywana do sumy, jaka się ma znajdować w kasie podległej.

Skarbiec główny składowany jest na w kasie ogniotrwałej, zamkniętej na trzy klucze znajdujące się w rękach jednego z Dyrektorów Banku, buchhaltera i kasjera.

§ 14. Kasa podlega przechowywaniu jest do przechowywania gotowizny, nie przeliczonej takiej sumy, jaką to niestan. Istotnym Banku oznaczać na odpowiedzialną dla potrzeb

jak najmniej do zachowywania tych wszystkich wartości, które nie będą złożone w skarbcu głównym.

Kasa podlega składowaniu być winna w kasie ogniotrwałej pod dwoma kluczami: jednego z Dyrektorów Banku i kasjera.

§ 15. Wskazanie papierów publicznych i wartości, przechowywane w skarbcu głównym, wydawane będą dwa razy dziennie, między godzinami: 10 a 11 rano i 3 a 4 po południu - przy czym w skarbcu głównym powinno być dostarczane tylko dwa razy dziennie, o godzinie 10 rano i o godzinie 3 po południu.

Nadajacym podpisem z Banku to papieru będzie w opowieszka przedzić o ten kasę przed godziną 10 rano lub przed godziną 3 po południu.

Odpowiednie udzielenie dla wiadomości interesowanych ma być umieszczone w kasie w miejscu widzialnym.

§ 16. Wyjątki mogą być do potrzeb hipotecznych zostaw osobnymi przepisami określone.

Alegat 3. sprawozdania do L. W. kr. 25.508/83.

Przepisy

o wydawaniu przez Bank krajowy pożyczek w obligacjach komunalnych 1szej emisji.

Celem postawienia Banku krajowego w możności czynienia zadosyć zadaniom, wskazanym w §. 3. ustępie *B.* lit. *f.* i w §§. 39., 40. i 41. statutu tegoż Banku, — Wydział krajowy na podstawie §. 73. tegoż statutu i w rozwinięciu §§. 78.—81, regulaminu postanowionego dla tegoż Banku wydaje następujące przepisy:

§. 1. Pożyczki wskazane w §. 3. ust. *B.* lit. *f.* §§. 39. i 40. statutu Banku krajowego, tenże Bank udzielać będzie powiatom lub gminom, — [a także za solidarnem poręczeniem powiatów lub gmin, instytucjom wymienionym w §. 40. rzezonego statutu] — w obligacjach komunalnych, o których mowa w §. 41. tegoż statutu.

Obligacje te nosić mają nazwę: „Obligacyi komunalnych Banku krajowego,“ i będą wypuszczane w obieg emisjami, kolejnym numerem oznaczanemi.

§. 2. Dyrekcyja Banku krajowego zostaje niniejszem upoważnioną do przygotowania obligacyi komunalnych 1szej emisji na ogólną sumę 5,000.000 zł. w. a., a mianowicie;

- a) 20.000 sztuk seryi lit. *A.* na sumę 100 zł. sztuka, w ogólnej wartości imiennej 2,000.000 zł.
- b) 2000 sztuk seryi lit. *B.* na sumę 1000 zł. sztuka, w ogólnej wartości imiennej 2,000.000 zł.
- c) 200 sztuk seryi lit. *C.* na sumę 5.000 zł. sztuka, w ogólnej wartości imiennej miliona zł.

Obligacje te wystawione będą wedle wzorów, dołączonych do niniejszych przepisów, a zatwierdzonych przez Rząd.

§. 3. Pożyczki w obligacjach komunalnych przyznawane będą na posiedzeniach Dyrekcyi Banku, na które Komisarz rządowy ma być wzywany. Do chwili udzielenia każdej pożyczki, obligacje komunalne odpowiednio do poprzedzającego paragrafu przygotowane i podpisem dwóch Dyrektorów Banku zaopatrzone, winny być przechowywane w kasie Banku pod kluczami Kasyera i Prezesa Rady nadzorczej. — Z chwilą udzielania każdej pożyczki, Prezes Rady nadzorczej wyda Dyrekcyi odpowiednią ilość rzeczonych obligacyi już zaopatrzonych w poświadczenie wymagane przez ostatni ustęp §. 41. i przez drugi ustęp §. 70. statutu bankowego. Poczem Komisarz rządowy zamieści na tychże obligacjach odpowiednie ze swej strony poświadczenie.

Na każdym zaś akcie pożyczki, zaznaczoną być winna wysokość pożyczki do tegoż aktu udzielonej, jak niemniej ilość sztuk obligacyi komunalnych, ich numera i serye, — w których waluta tejsze pożyczki będzie wypłacaną.

§. 4. Obligacye komunalne 1szej emisji przynosić będą posiadaczom procent w stosunku 5%, rocznie, płatny w równych półrocznych ratach z dołu, w dniu 1. Kwietnia i 1. Października każdego roku. — Do każdej przeto obligacyi załączonym będzie arkusz z odpowiednią liczbą kuponów procentowych.

§. 5. Udzielanie pożyczek w obligacyach komunalnych 1szej emisji, ma się rozpocząć z chwilą otwarcia Banku krajowego, ustać zaś z dniem 31. Grudnia 1888.

Cała pozostałość obligacyi przygotowanych na mocy §. 2. niniejszych przepisów, a do powyższego terminu nie użyta na pożyczki wskazane w §. 1. tychże przepisów, ma być złożoną Wydziałowi krajowemu w ciągu pierwszej połowy Stycznia 1889. r. — Wydział krajowy zarządzi bezzwłocznie zniszczenie tych obligacyj, w obecności Prezesa Rady nadzorczej i Komisarza rządowego. — Na dowód dopełnienia tej czynności sporządzonym będzie odpowiedni protokół.

§. 6. Wszystkie obligacye komunalne 1szej emisji, wydane na pożyczki do dnia 31. Grudnia 1888, mają być przez Bank spłacone do dnia 30. Czerwca 1909 r. W tym celu Dyrekcyja Banku będzie w obowiązku, z upływem półrocza następującego po półroczu, w którym wydała pierwszą pożyczkę w rzeczonych obligacyach, spłacać co pół roku najmniej po $\frac{1}{4}$ tej części ogólnej sumy obligacyi, wypuszczonych po koniec półrocza poprzedzającego.

Spłata następować ma albo przez wykup tych obligacyi, albo przez ich wylosowanie, wedle uznania Dyrekcyi.

Losowania obligacyi komunalnych odbywać się winny w sposób przepisany dla losowania listów zastawnych Banku krajowego.

§. 7. Dyrekcyja Banku będzie w obowiązku odciąć jedną połowę każdej obligacyi komunalnej, bądź z wolnej ręki wykupionej, bądź spłaconej w skutek wylosowania, i połowę tę złożyć Wydziałowi krajowemu celem jej zniszczenia; — drugą zaś połowę zachować w skarbcu bankowym na dowód dopełnionego umorzenia.

§. 8. Łącznie z obligacyami komunalnymi, co pół roku przeznaczanymi na zniszczenie uiszczonemi będą kupony jeszcze nie ubiegłe, do tychże obligacyj należące. — Bank przeto kupując obligacyę komunalną lub spłacając wylosowaną, potrącać będzie imienną wartość brakujących kuponów nieubiegłych, z wyjątkiem wszakże takich, których umorzenie zostało przeprowadzone w drodze prawnej. — Spłacone kupony ubiegłe od obligacyj komunalnych będą uiszczone w taki sam sposób, jak same obligacye.

§. 9. Należność przypadająca za kupony od obligacyj komunalnych, jak i za obligacye wylosowane, będzie wypłacaną za złożeniem tych kuponów i obligacyj codziennie w kasie Banku krajowego we Lwowie.

Kupony ubiegłe ulegają przedawnieniu trzechletniemu, biegnącemu od dnia oznaczonego na każdym kuponie, jako termin jego wymagalności. — Rada nadzorcza będzie władną, dla powodów przez siebie za ważne uznanych, upoważniać Dyrekcyę do wypłacania należności za kupony już przedawnione, lecz jedynie w ciągu następnych lat trzech po zapadnięciu przedawnienia do wypłaty przedstawione.

Obligacye komunalne wylosowane ulegają przedawnieniu 30-letniemu biegnącemu od dnia oznaczonego w protokole losowania na ich wymagalność, a przez ogłoszenie w „Gazecie Lwowskiej“ podanego do wiadomości publicznej.

§. 10. Bank poczytywać będzie każdego posiadacza obligacyi komunalnej i każdego posiadacza kuponu za właściciela tejsze obligacyi i tegoż kuponu.

Przepisy o winkulacyi i dewinkulacyi listów zastawnych, wystawionych przez Bank krajowy, będą miały zastosowanie do obligacyi komunalnych (§§. 33. i 34. statutu Banku).

§. 11. Oprócz zobowiązań pożyczkowych powiatów i gmin, zaciągających od Banku dług w obligacjach komunalnych (które to zobowiązania odpowiednio do §. 41. statutu bankowego są rękojmią dla tychże obligacji), — będą również rękojmią odpowiadającą za regularną spłatę kuponów ubiegłych od wzmiankowanych obligacji komunalnych, jak niemniej za spłatę w terminach obligacji wylosowanych, wreszcie za regularne umarzenie co pół roku przynajmniej $\frac{1}{4}$ tej części ogólnej sumy obligacyj komunalnych puszczonej w obieg:

- a) specjalna rezerwa w myśl §. 13. niniejszych przepisów, przez Bank wytwarzać się mająca;
- b) fundusz rezerwowy Banku, tworzący się odpowiednio do §. 62. ustępu b. statutu bankowego;
- c) kapitał dany Bankowi przez kraj tytułem uposażenia wraz z dalszym swym przyrostem (§. 1. tegoż statutu);
- d) i w ogóle cały majątek Banku krajowego.

§. 12. W promesach pożyczek, Bank będzie władnym zastrzegać, iż obligacje komunalne, mające stanowić walutę pożyczki, nie będą biorącemu pożyczkę wydawane w naturze, lecz że obligacje te mają być przezeń oddane Bankowi w komis dla sprzedaży po cenie giełdowej, na rzecz otrzymującego rzeczoną pożyczkę. — Stawiając zastrzeżenie to jako warunek, od przyjęcia którego samo udzielenie pożyczki ma być zawisłem, Dyrekcyja Banku jednocześnie oznaczy, jaką sumę w gotowiznie skłonną będzie zaliczyć żądającemu pożyczki w obligacjach komunalnych, na rachunek ceny mającej się za nie otrzymać w drodze zastrzeżonej sprzedaży.

Zgodzenie się żądającego pożyczki na warunek wyżej określony i wzięcie wzmiankowanego zaliczenia, będzie niewzruszalnym dowodem, iż rzeczone obligacje zostały Bankowi oddane w komis do sprzedaży po cenie giełdowej na rzecz otrzymującego pożyczkę; nada przeto Dyrekcyi Banku nieodwołalne prawo spieniężenia tych obligacji za cenę, jaką ona za nie otrzymać zdoła, — potrącenia z niej zaliczenia, wypłaconego biorącemu pożyczkę wraz z kosztami sprzedaży i zwrócenia mu reszty.

Pod kosztami sprzedaży rozumianemi będą wszelkie wydatki w celu jej dokonania przez Bank rzeczywiście poczynione, wraz z prowizją zapłaconą przezeń innym instytucjom lub osobom trzecim. — Bank nie powinien przyjmować na swój ciężar żadnej straty, ani nie będzie mógł otrzymywać żadnej korzyści z podjętego przez siebie interesu sprzedaży komisowej rzeczonych obligacyj. Będzie przecieź władnym, tytułem wynagrodzenia za wykonanie tego komis, pobierać od biorącego pożyczkę i potrącić na swoją rzecz prowizją, której wysokość nie może przewyższać $\frac{1}{4}$ % od sumy za spieniężone obligacje komunalne otrzymanej.

§. 13. Biorący pożyczkę w obligacjach komunalnych, winni przyjąć obowiązek:

- a) złożenia jednorazowej składki w wysokości 3% od zapożyczanej sumy do specjalnej rezerwy, mającej na celu wytworzenie funduszu, z którego Bank będzie przedewszystkiem opłacać we właściwym terminie kupony i obligacje wylosowane, chociażby nawet uiszczanie półrocznych rat na procent i spłat na kapitał doznawało zwłoki;
- b) uiszczania z góry za pierwsze półrocze procentu od zaciągniętej pożyczki w stosunku $2\frac{1}{2}$ % półrocznie, (czyli 5% rocznie);
- c) zwrócenia Bankowi tejże pożyczki w czterdziestu równych półrocznych ratach w dniach 1. Kwietnia i 1. Października każdego roku z góry płatnych, uiszczając pierwszą z tych rat, po upływie pierwszego półrocza, za które, odpowiednio do poprzedzającego ustępu, tylko procent ma być zapłaconym;
- d) jednoczesnego, przy uiszczaniu każdej z tych 40 rat spłaconych na kapitał, uiszczania procentu, w stosunku 5% rocznie, czyli po $2\frac{1}{2}$ % półrocznie z góry, obliczanego zawsze od cyfry kapitału, w każdym z tych terminów rzeczywiście należnego, czyli od cyfry jeszcze pozostającej do spłaty w półroczach następnych;

- e) wreszcie, jednoczesnego, przy uiszczaniu każdej z 41 rat, opłacania składki na koszt administracji Banku krajowego, w wysokości po $12\frac{1}{2}$ centów od każdego 100 złotych długu, czyli w stosunku ćwierć jednego procentu od sta rocznie.

§. 14. Oprócz opłat wymienionych w poprzedzającym paragrafie biorący pożyczkę będą obowiązani:

- a) przy podnoszeniu waluty pożyczki, zwrócić Bankowi koszt wygotowania obligacji komunalnych, w wysokości po 25 centów od każdej sztuki wraz z należnościami stemplowymi opłaconymi przez Bank skarbowi państwa od wystawienia rzeczonych obligacji, jak niemniej od dołączonych do nich kuponów;
- b) przy każdej ze 41 rat procentowych zwracać Bankowi to wszystko, coby on z tytułu pobierania tych rat skarbowi państwa w danym półroczu tytułem podatku jakiej bądź nazwy opłacić był zmuszonym.

§. 15. Składka idąca do specjalnej rezerwy, o której mowa w ustępie a §. 13. uiszczona przez biorących pożyczkę w stosunku 3% od sumy tejże pożyczki, będzie im przez Bank w tejże wysokości zwracana przy poborze ostatniej półrocznej raty, czyli z chwilą ostatecznego spłacania zaciągniętego długu. — Zwrot tej składki nastąpi wtedy przez potrącenie. — Żadne od niej procenta na korzyść spłacających pożyczkę nie będą liczone; — procenta bowiem od wzmiankowanej rezerwy specjalnej, o ileby przez Bank otrzymane być mogły, są przeznaczone na pokrycie wszelkich nieodzyskanych niedoborów, jakieby wyniknęły z całej operacji przy realizowaniu pożyczek udzielonych w obligacjach komunalnych 1szej seryi.

§. 16. Wypłaty rat na kapitał dopełniane być mogą albo gotowizną w walucie austriackiej, albo w obligacjach komunalnych po ich imiennej cenie.

Wypłaty na procent, na koszt administracji, jak niemniej zwroty, o których mowa w §. 14. dopełniane być mają bądź gotowizną w walucie austriackiej, bądź w kuponach ubiegłych od obligacji komunalnych Banku krajowego.

§. 17. Spłata pożyczek, udzielonych przez Bank w obligacjach komunalnych, może być przyspieszana przez dobrowolne ze strony dłużnika zwiększenie każdej półrocznej raty o sumę wystarczającą na pokrycie jednej lub więcej rat na kapitał. Taka wszakże przyspieszona spłata, dokonana w jednym z półrocznych terminów, nie zwolni dłużnika od regularnego uiszczania w każdym z następnych półroczy, od najbliższego poczynając, dalszej raty na kapitał i na procent wraz z wszystkimi przynależnymi dopłatami; nie zmieni bowiem pierwotnego rozkładu udzielonej pożyczki, ale jedynie czas jej zwrotu skróci o tyle półroczy, ile półrocznych rat na kapitał będzie dobrowolnie spłaconych wcześniej pod nad pierwotny rozkład.

Wszystkie przedterminowe wpływy otrzymane bądź na wcześniejsze zmniejszenie, bądź na całkowitą spłatę zaciągniętej pożyczki, Dyrekcyja Banku będzie w obowiązku, dołączać z końcem odpowiedniego półroczu do funduszu umorzenia obligacji komunalnych, celem odpowiedniego zmniejszenia ogólnej ich liczby, zostającej w obiegu.

§. 18. Od każdej raty zalegającej bądź na kapitał, bądź na procent, Bank za pierwszych dni 14 po terminie nie będzie pobierać żadnej prowizyi zwłoki. W razie zaś, gdyby zaległość w ciągu 14 dni po terminie do kasy Banku zapłaconą nie została, Bank za czas następny pobierać będzie prowizję zwłoki w stosunku następującym:

- a) przez następne trzy miesiące po $\frac{1}{2}$ od sta za każdy miesiąc od całej zaległości;
- b) przez następne miesiące, aż do chwili uiszczenia zaległości, po $\frac{3}{4}\%$ za każdy miesiąc w stosunku całej sumy zalegającej.

Frakcye półmiesiący liczone być mają za całe półmiesiące.

§. 19. Rada powiatowa pragnąca imieniem powiatu zaciągnąć w Banku pożyczkę w obligacjach komunalnych 1szej emisji, czyni odpowiednie do Dyrekcyi Banku podanie, do którego dołączyć winna:

- a) ostatni inwentarz majątku powiatu, zatwierdzony przez Wydział krajowy;
- b) budżety powiatu z ostatnich trzech lat;
- c) poświadczony wykaz wszystkich podatków bezpośrednich, rozpisanych na wszystkich mieszkańców powiatu w ostatnich trzech latach;
- d) wierzytelny odpis uchwały Rady powiatowej, wydanej w przedmiocie pożyczki od Banku krajowego w obligacjach komunalnych 1szej emisji zaciągnąć się mającej.

Ilekcroć pożyczka ta, łącznie z długami lub z obowiązaniami już powiat ciężąciami przewyższać ma 5%, nie będzie zaś przenosić 50% podatków bezpośrednich dla tegoż powiatu przypisanych, zezwolenie Wydziału krajowego na jej zaciągnięcie winno być do rzeczonyj uchwały dołączonem. W razie zaś żądania pożyczki przewyższającej 50% wzmiankowanych podatków, rzeczona uchwała Rady powiatowej ma być popartą wyjednanie odpowiedniej ustawy krajowej, zgodnie z przepisem §. 24. ustawy o Reprezentacyi powiatowej.

§. 20. Wzmiankowana uchwała Rady powiatowej wyrażać winna upoważnienie do zaciągnięcia od Banku krajowego pożyczki w obligacjach komunalnych 1szej emisji w cyfrze ściśle oznaczonej, pod warunkami opisanymi w niniejszych przepisach, wskazując zarazem cel, na który pożyczka ta ma być użytą, i kto jest władnym wystawić dla Banku odpowiedni akt pożyczkowy, walutę pożyczki od Banku krajowego odebrać i z jej odbioru Bank imieniem powiatu pokwitować.

§. 21. Po rozpoznaniu dowodów wymienionych w §. 19. Dyrekcyja Banku przesze Radzie powiatowej promesę pożyczki, oznaczającą wysokość tejże pożyczki i wskazującą warunki, jakie przed jej odebraniem spełnione być mają. — Po otrzymaniu tej promesy Rada powiatowa sporządzi skrypt dłużny w formie aktu notaryalnego, odpowiadającego warunkom §. 3. ustawy z 25. Lipca 1871 Dz. u. p. Nr. 75., wedle wzoru dostarczonego przez Dyrekcyę Banku, a podpisany przez Prezesa lub jego Zastępcę i przez dwóch członków Wydziału powiatowego.

W akcie pożyczkowym ma być powołaną uchwała Rady powiatowej wraz z zezwoleniem Wydziału krajowego lub ustawy krajowej, ilekcroć zezwolenie to lub wyjednanie tej ustawy jest koniecznem (ostatni ustęp §. 19. niniejszych przepisów). Zarazem ma być w formie prawnej uznanem, że w razie sporu wykaz zaległości sporządzony przez Dyrekcyę Banku krajowego, a poświadczony przez Wydział krajowy, uważany być ma za pełny dowód poszukiwanej sumy; żaden przeto spór o jej wysokość ze strony Wydziału powiatowego podnoszony, nie będzie mógł ani wstrzymać, ani opóźnić kroków egzekucyjnych tak w drodze sądowej, jak w drodze administracyjnej rozwiniętych.

Zaliczenia czynione przez Bank gotowizną na rachunek ceny otrzymać się mającej za sprzedaż obligacyi komunalnych, odpowiednio do §. 12. niniejszych przepisów, dopełniane być winny w taki sam sposób, jak wypłata waluty samychże pożyczek.

§. 22. Niezwłocznie po wypłaceniu przez Bank całej waluty udzielanej pożyczki, Dyrekcyja Banku przesze Wydziałowi powiatowemu obrachunek wykazujący:

- a) wysokość przyznanej pożyczki w obligacjach komunalnych;
- b) wysokość sumy otrzymanej w gotowiznie za sprzedaż tych obligacyi (§. 12);
- c) wysokość udzielonego przez Bank zaliczenia w gotowiznie na rachunek rzeczonyj sumy, które wraz z kosztami, o jakich mowa w §. 12. i z opłatami wymienionymi w ustępach a, b i c. §. 13., jak niemniej ze zwrotami wzmiankowanymi w §. 14. niniejszych przepisów, z tejże sumy potrącone zostały;
- d) cyfrę resztującą, jaka biorącemu pożyczkę wydaną została.

Jednocześnie Dyrekcyja Banku przesze Wydziałowi powiatowemu plan umorzenia udzielonej pożyczki.

§. 23. Wydział powiatowy będzie w obowiązku w każdym z terminów, oznaczonych w akcie pożyczkowym, przesłać Bankowi pocztą ratę na spłatę kapitału, na uiszczenie procentu

i na wszystkie dodatkowe należności, w tymże terminie wymagalne, a nadto złożyć stempel wedle skali II do kwitu na odbiór tejże raty przez Bank wystawić się mającego. W razie opóźnienia zapłaty w oznaczonym terminie, jednocześnie z uiszczeniem zaległej raty, prowizya zwłoki, oznaczona w §. 18., winna być przez Wydział powiatowy Bankowi uiszczoną.

§. 24. W razie dopuszczenia zaległości w opłaceniu którejkolwiek półrocznej raty, Dyrekcyja Banku wezwie Wydział powiatowy o niezwłoczne jej uiszczenie, a jednocześnie o dopuszczeniu tej zaległości doniesie Wydziałowi krajowemu. W razie zaś dopuszczenia przez Wydział powiatowy zaległości dwóch po sobie idących rat półrocznych, Dyrekcyja Banku będzie władną:

- a) rozwinąć w drodze sądowej, na podstawie aktu pożyczkowego, środki przymusowe celem ściągnięcia całej zaległości;
- b) i jednocześnie na podstawie §. 22. ustawy o Reprezentacji powiatowej i na podstawie ustawy krajowej z dnia 17. Czerwca 1874 L. 52 Dz. ust. kraj. wyjednać wstawienie w budżet powiatu całej zaległości Bankowi przypadającej, i rozpisanie na powiat dodatków do podatków w wysokości na pokrycie tej zaległości potrzebnej.

§. 25. Rada gminna pragnąca imieniem gminy zaciągnąć w Banku pożyczkę w obligacjach komunalnych 1szej emisji, czyni odpowiednie podanie do Dyrekcyi Banku, do którego dołączyć winna:

- a) ostatni inwentarz majątku gminy potwierdzony przez Wydział powiatowy;
- b) budżety gminy z ostatnich trzech lat;
- c) poświadczony wykaz wszystkich podatków bezpośrednich, rozpisanych na wszystkich mieszkańców gminy w ostatnich trzech latach;
- d) wykaz członków Rady gminnej i Zwierzchności gminy, potwierdzony przez Wydział powiatowy;
- e) wierzytelny odpis uchwały Rady gminnej wydanej w przedmiocie pożyczki w obligacjach komunalnych 1ej emisji w Banku krajowym zaciągnąć się mającej.

Ileokroć pożyczka ta łącznie z długiem lub z obowiązaniami, już gminę ciężącemi, przewyższałyby roczne jej dochody, w takim razie uchwała Rady gminnej winna być wydana zgodnie z przepisem §. 42. ustawy gminnej, a zatwierdzoną przez Radę powiatową odpowiednio do §. 99. lit. b. tejże ustawy.

§. 26. Uchwała Rady gminnej wyrażać winna upoważnienie do zaciągnięcia od Banku krajowego pożyczki w obligacjach komunalnych 1ej emisji, w cyfrze ściśle oznaczonej, pod warunkami wymienionemi w niniejszych przepisach, wskazując zarazem cel, na który pożyczka ta ma być użyta, i kto jest władnym wystawić dla Banku odpowiedni skrypt dłużny (§. 21. przepisów) według §. 54. ustawy gminnej, odebrać od tegoż Banku walutę pożyczki i z jej odbioru Bank imieniem gminy pokwitować.

§. 27. Po rozpoznaniu dowodów wymienionych w §. 25., Dyrekcyja Banku przesła Radzie gminnej promesę pożyczki, oznaczającą wysokość tejże pożyczki, i wskazującą warunki, jakie przed jej odebraniem spełnione być mają. Po otrzymaniu tej promesy, Rada gminna sporządzi skrypt dłużny (§. 21. przepisów), wedle wzoru dostarczonego przez Dyrekcyę Banku. Akt pożyczkowy winien być podpisany przez Naczelnika gminy, przez jednego z jej assesorów lub przysiężnych i przez dwóch radnych, a nadto ma być stwierdzonym przez wyciśnięcie na nim pieczęci gminy.

W akcie pożyczkowym ma być powołaną uchwałą Rady gminnej, wraz z zatwierdzeniem Rady powiatowej, ileokroć zatwierdzenie to jest koniecznem (ostatni ustęp §. 25. niniejszych przepisów). Zarazem ma być w formie prawnej uznanem, że w razie sporu wykaz zaległości sporządzony przez Dyrekcyę Banku krajowego a poświadczony przez Wydział krajowy, uważanym być ma za pełny dowód egzekwowanej sumy; żaden przeto spór o jej wysokość podnoszony

ze strony Gminy, nie będzie mógł ani wstrzymać, ani opóźnić kroków egzekucyjnych, rozwiniętych bądź w drodze sądowej bądź w drodze administracyjnej.

Zaliczenia czynione przez Bank gotowizną na rachunek ceny otrzymać się mającej za sprzedaż obligacyj komunalnych, odpowiednio do §. 12. niniejszych przepisów, dopełniane być winny w taki sam sposób, jak wypłata waluty samychże pożyczek.

§. 28. Niezwłocznie po wypłaceniu przez Bank całej waluty udzielanej pożyczki, Dyrekcyja Banku przesyła Radzie gminnej obrachunek, o jakim mowa w §. 22., wraz z planem umorzenia tejże pożyczki.

Drugi egzemplarz tego obrachunku i tego planu, Dyrekcyja Banku przesyła Prezesowi Rady powiatowej, dla wiadomości tejże Rady.

§. 29. Rada gminy będzie w obowiązku w każdym z terminów, oznaczonych w akcie pożyczki, składać w kasie Rady powiatowej na rzecz Banku krajowego ratę na spłatę zapożyczonego kapitału, na przynależny procent i na wszystkie dodatkowe należności, w tymże terminie wymagalne, a nadto złożyć stempel wedle skali II. do kwitu na odbiór tejże raty przez Bank wystawić się mającego i porto pocztowe za przesłanie pieniędzy do Lwowa. W razie opóźnienia zapłaty w oznaczonym terminie, jednocześnie z uiszczeniem dopuszczanej zaległości ma być przez Radę gminną uiszczona prowizya zwłoki, oznaczona w §. 18.

Wnoszenie rat bezpośrednio do kasy Banku we Lwowie, bez pośrednictwa Rady powiatowej, może być przez Bank dozwolone jedynie dla gmin zamożniejszych. Dozwolenie to wszakże powinno być wyraźnem i pismem Dyrekcyi Banku poświadczonem.

§. 30. W razie dopuszczenia przez gminę zaległości w uiszczeniu którejkolwiek półrocznej raty, Dyrekcyja Banku wezwie Radę gminną o niezwłoczne zapłacenie zaległości, a jednocześnie doniesie Wydziałowi powiatowemu o dopuszczeniu zaległości, który ze swej strony rozwinię działania, jakie za stosowne uzna, w celu skłonienia Rady gminnej do spiesznego zapłacenia zaległości, a tem samem zapobieżenia rozpoczęciu przez Bank kroków egzekucyjnych, jak niemniej pomnażaniu prowizyi zwłoki i kosztów spadających na ciężar gminy, w razie dłuższego opóźnienia zapłaty.

W razie zaś dopuszczenia przez gminę zaległości dwóch po sobie idących rat półrocznych, Dyrekcyja Banku będzie władną:

- a) na podstawie aktu pożyczkowego rozwinąć w drodze sądowej środki przymusowe, celem ściągnięcia całej zaległości;
- b) i jednocześnie, na podstawie §. 70. ustawy gminnej, w związku z przepisem ustawy krajowej z dnia 17. Czerwca 1874 Nr. 52 dzien. u. kr. wyjednać wstawienie w budżet gminy całej zaległości Bankowi przypadającej i rozpisanie na gminę dodatków do podatków w wysokości potrzebnej na pokrycie tej zaległości.

§. 31. Kasa oszczędności, kasa pożyczkowa gminna lub powiatowa, stowarzyszenie zaliczkowe i inne oparte na ustawie z dnia 9. Kwietnia 1873 oraz koło kredytowe (§. 3. lit. B. ustęp f. i §. 40. statutu bankowego) pragnąc zaciągnąć od Banku pożyczkę w obligacjach komunalnych 1ej emisji, czyni do jego Dyrekcyi odpowiednie podanie, do którego winny być dołączone:

- a) w razie zaciągania pożyczki za solidarnem poręczeniem powiatu, wierzitelny odpis uchwały Rady powiatowej, wydanej w sposób wskazany w §. 19. wraz z dowodami, w tymże §-fie wymienionemi; w razie zaś zaciągania pożyczki za solidarnem poręczeniem gminy, wierzitelny odpis uchwały Rady gminnej, wydanej w sposób wskazany w §. 25. wraz z dowodami w tymże §-fie wymienionemi.

Uchwała Rady powiatowej lub Rady gminnej wyrażać winna upoważnienie do solidarnego poręczenia imieniem powiatu lub gminy względem Banku krajowego za instytucją zaciągającą pożyczkę od tegoż Banku w obligacjach komunalnych 1szej emisji, w cyfrze ściśle ozna-

czonej, pod warunkami wymienionemi w niniejszych przepisach, wskazując zarazem, kto będzie władnym imieniem powiatu lub gminy do aktu pożyczkowego przystąpić i w tymże akcie za udzielaną pożyczkę z procentami i należnościami dodatkowemi Bankowi w imieniu powiatu lub gminy solidarnie poręczyć;

- b) statut, na podstawie którego instytucya istnieje, ewentualnie z wierzytelnym wyciągiem z sądowego rejestru Stowarzyszeń;
- c) sprawozdanie, bilans i zamknięcie rachunków z najbliższego okresu rachunkowego swych działań;
- d) stan swych rachunków z ostatniego miesiąca (bilans surowy), wykazujący wysokość i rodzaj funduszków obcych, wprowadzonych w obrót, i określenie stosunku prawnego instytucji z jej wierzycielami;
- e) nadto Stowarzyszenie zarobkowe lub gospodarcze, istniejące na zasadzie ustawy z dnia 9. Kwietnia 1873, złożyć winno spis swych członków, z wymienieniem, jaka jest wysokość wkładu i jaka wysokość danej poręki przez każdego z nich;
- f) wreszcie wszystkie wyjaśnienia, jakieby przez Dyrekcyą Banku zostały zażądane.

§. 32. Po rozpoznaniu dowodów wymienionych w paragrafie poprzedzającym, Dyrekcyja Banku przesła zarządowi instytucji, żądającej udzielenia pożyczki, promesę pożyczkową, oznaczającą wysokość tejże pożyczki i wskazującą warunki, jakie przed jej odebraniem spełnione być mają. Po otrzymaniu tej promesy zarząd rzeczonyj instytucji sporządzi skrypt dłużny w formie notaryalnej (§. 21. przepisów) spisany wedle wzoru dostarczonego przez Dyrekcyę Banku. W akcie tym Prezes Rady powiatowej lub jego Zastępca i dwóch członków Wydziału powiatowego, (jeżeli pożyczka jest zaciągana ze solidarnem poręczeniem powiatu), a Naczelnik gminy, jeden z asesorów lub przysiężnych i dwóch radnych (gdy pożyczka jest zaciągana za solidarnem poręczeniem gminy) przyjmą imieniem powiatu lub gminy zobowiązanie solidarnej odpowiedzialności względem Banku krajowego za przyobiecana pożyczkę z procentami i z wszelkimi opłatami dodatkowemi, mającemi ciężać na instytucji zaciągającej pożyczkę. Zarazem ma być w formie prawnej uznanem, że w razie sporu wykaz zaległości sporządzony przez Dyrekcyę Banku krajowego, a poświadczony przez Wydział krajowy poczytywanym być ma za pełny dowód egzekwowanej sumy; żaden przeto zarzut lub spór o jej wysokość podnoszony ze strony bądź instytucji dłużnej, bądź instytucji solidarnie za dług odpowiadającej, nie będzie mógł ani wstrzymać ani opóźnić kroków egzekucyjnych, rozwijanych bądź w drodze sądowej bądź drodze administracyjnej. Podpisy reprezentantów gminy na akcie pożyczkowym stwierdzone być winny przez wyciśnięcie na nim pieczęci gminnej.

Przepisy §§. 21. i 27. mieć będą zastosowanie do pożyczek udzielanych przez Bank na skutek zażądań, o jakich mowa w §. 25 z tą jedynie różnicą, że zaliczenia i wypłata waluty pożyczek czynione będą wprost zarządom instytucji pożyczkę zaciągających.

§. 33. Niezwłocznie po wypłaceniu przez Bank całej waluty udzielanej pożyczki, Dyrekcyja Banku przesła zarządowi instytucji, która pożyczkę otrzymała, obrachunek, o jakim mowa w §. 22. wraz z planem umorzenia tejże pożyczki. Drugi egzemplarz tego obrachunku i tego planu Dyrekcyja Banku przesła Radzie powiatowej lub gminnej, która za pożyczkę solidarnie poręczyła. Trzeci wreszcie egzemplarz tego obrachunku i tego planu Dyrekcyja Banku przesła dla wiadomości: Wydziałowi krajowemu w razie poręczenia pożyczki przez powiat, a Radzie powiatowej w razie poręczenia pożyczki przez gminę.

§. 34. Instytucya otrzymująca pożyczkę będzie w obowiązku w każdym z terminów oznaczonych w akcie pożyczkowym uiszczać w kasie Banku krajowego we Lwowie własnym kosztem ratę przypadającą na spłatę zapożyczzonego kapitału, na przynależny procent i na wszelkie dodatkowe należności w tymże terminie wymagalne; a nadto składać stempel wedle

skali II. do kwitu na odbiór tej raty przez Bank wystawić się mającego. W razie opóźnienia zapłaty w oznaczonym terminie, jednocześnie z uiszczeniem dopuszczonej zaległości ma być uiszczona prowizya zwłoki oznaczona w §. 18.

§. 35. W razie dopuszczenia zaległości w uiszczeniu którejkolwiek półrocznej raty, Dyrekcyja Banku wezwie zarząd instytucyi zalegającej o niezwłoczne zapłacenie zaległości, a jednocześnie wezwie solidarnego poręczyciela, aby niezwłocznej zapłaty dopilnował, lub z tytułu danego poręczenia zaległość Bankowi uiścił.

Gdyby pomimo tych wezwań zaległość w ciągu trzech miesięcy po terminie uiszczenia nie została, w takim razie Dyrekcyja Banku będzie władną rozwinąć w drodze egzekucyi wszelkie środki tak przeciw głównemu dłużnikowi, jak i poręczycielom.

Przebieg choroby.

skali II. do kwartału na obrot tej raty przez Bank wytworzyć się mającego. W razie opóźnienia zapłaty w oznaczonym terminie, jednoczesnie z uiszczeniem doposażonej należności ma być niszczona powyższa zwłoka-oznaczone w § 18.

§ 30. W razie doposażenia należności w niszczonym którekolwiek półrocznej raty Dyrekcyja Banku wzwie zarząd instytucji zabezpieczającej o niezwłoczne zapłacenie należności, a jednocześnie wzwie solidarnego poręczyciela, aby niezwłocznie kapitały dopłacił, lub z tytułu danego poręczenia należność Bankowi uiszczył.

(Jeżeli pomimo tych wzwian należność w ciągu trzech miesięcy po terminie niszczonym nie została, w takim razie Dyrekcyja Banku będzie władana rozwinąć w drodze egzekucji wszelkie środki tak przeciw gwarantom dłużnikowi, jak i poręczycielom.

L. rep. 33.350.

Poświadczenie.

(stempel na 50 ct.) Ja niżej podpisany Stanisław Nowak substytut Juliana Szemelowskiego c. k. notaryusza we Lwowie w Galicyi poświadczam z mocy urzędu mego, że na dniu drugim Lipca tysiąc ośmset ośmdziesiątego trzeciego roku następujące w przytoczonym niżej dosłownie protokole wymienione wydarzenie rzeczywiście miało miejsce. — Protokół spisany przez podpisanego Stanisława Nowaka substytutu Juliana Szemelowskiego c. k. notaryusza we Lwowie w Galicyi na dniu drugim lipca tysiąc ośmset ośmdziesiątego trzeciego roku w gmachu sejmowym w sali posiedzeń Wydziału krajowego w przedmiocie stwierdzenia okoliczności wypłacenia przez Wys Wydział krajowy Dyrekcyi Banku krajowego sumy (1,000.000) jeden milion zł. w. a. Na wezwanie JW. Dra Mikołaja Zyblikiewicza Marszałka krajowego udał się podpisany substytut c. k. notaryusza do gmachu sejmowego do sali posiedzeń Wys. Wydziału krajowego, gdzie zastał zgromadzonych JWych Dra Mikołaja Zyblikiewicza, Marszałka krajowego, Dra Józefa Wereszczyńskiego, Władysława hr. Badeniego, Waleryana Podlewskiego i Dra Franciszka Hoszarda, członków Wydziału krajowego, JWgo Franciszka Karasińskiego c. k. Radcę dworu jako komisarza rządowego, tudzież JWych Hipolita Bohdana Prezesa Rady nadzorczej, Antoniego Wrotnowskiego, naczelnego Dyrektora, Władysława Smolkę Dyrektora, Michała Dymeta zastępcę Dyrektora, Juliana Horoszkiewicza Prokuratora i kasyera i Alexandra Morawskiego, głównego Buchhaltera Banku krajowego, wszystkich podpisanemu osobiście znanych. Po zagajeniu posiedzenia przez JWgo Dra Mikołaja Zyblikiewicza Marszałka krajowego i po oznajmieniu przez Niego obecnym celu zebrania, mianowicie wypłaty przez Wydział krajowy Dyrekcyi Banku krajowego sumy (1,000.000) jeden milion zł, w. a. stosownie do uchwały Wys. Sejmu z dnia 21. Października 1881, wezwał JWny Dr. Mikołaj Zyblikiewicz Marszałek krajowy wszystkich obecnych, aby celem uskutecznienia tej wypłaty udali się do głównej kasy krajowej w gmachu sejmowym się znajdującej. Wskutek tego wezwania udali się wszyscy wyżej wymienieni zgromadzeni wraz z podpisanym substytutem c. k. notaryusza do głównej kasy krajowej, gdzie Wydział krajowy wypłacił i oddał Dyrekcyi Banku krajowego królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkiem Ks. Krakowskiem i Dyrekcyi tegoż Banku odebrała sumę (1,000.000) jeden milion zł. a. w. mianowicie: a) Gotowizną 198.033 zł. 33 ct. a. w., to jest sto dziewięćdziesiąt ośm tysięcy trzydzieści i trzy zł. 33 ct. w. a. b) Uwiadomienie c. k. uprzywil. galic. Banku hipotecznego we Lwowie z dnia 27. Czerwca 1883. L. 31.766, oznajmiające przeniesienie z dnia 2. Lipca r. b. na rachunek Banku krajowego sumy 501.541 zł. 67 ct. to jest pięćset jeden tysięcy pięćset czterdzieści jeden zł. 67. ct. w. a.; niemniej rachunek bieżący tegoż Banku z tej samej daty do sumy tej się odnoszącej, które to uwiadomienie i rachunek w wierzytelnych odpisach pod A) i B) się załącza; c) uwiadomienie Filii c. k. uprzyw. zakładu

C kredytowego dla handlu i przemysłu we Lwowie z dnia 30. Czerwca 1883 do LW. 32593 w wierzytelnym odpisie pod C) dołączone oznajmiające przeniesienie z dniem 2. Lipca r. b. na rachunek Banku krajowego sumy (300.425 zł.) t. j. trzykroć sto tysięcy czterysta dwadzieścia pięć zł. niemniej rachunek bieżący tejże Filii z tej samej daty — do sumy tej się odnoszący w wierzytelnym odpisie pod D) załączony. Następnie złożono powyższą sumę jeden milion zł. mianowicie gotówką 198.033 zł. 33 ct. tudzież powyż wymienione uwiadomienia wraz z rachunkami bieżącymi w skarbcu Banku krajowego pod 3 klucze, mianowicie: Wgo Władysława Smolki, jako mającego kierować oddziałem kasowości i kontroli odpowiednio do uchwały przez Dyrekcyę Banku powziętej, Wgo Juliana Horoszkiewicza i Wgo Aleksandra Morawskiego, którym też klucze oddano. — Na tem protokół zakończono i podpisano z tem, że aktowi temu obecni byli znani mi osobiście we Lwowie zamieszkali świadkowie pp. Bernard Kalicki i Dr. Bronisław Łoziński. Dr. Mikołaj Zyblikiewicz w. r. Marszałek krajowy, Dr. Józef Wereszczyński w. r. Członek Wydziału krajowego, Władysław hr. Badeni w. r., Waleryan Podlewski w. r. Członek Wydz. kraj., Dr. Franciszek Hoszard w. r. Franciszek Karasiński w. r. c. k. Radca dworu jako komisarz rządowy, Hipolit Bohdan w. r., Antoni Wrotnowski w. r. Władysław Smolka w. r., Michał Dymet w. r., Julian Horoszkiewicz w. r., Aleksander Morawski w. r. Jako świadek Bernard Kalicki w. r. Jako świadek Dr. Bronisław Łoziński w. r. W obec mnie: Stanisław Nowak w. r., dekretem c. k. Sądu krajowego we Lwowie z dnia 9. Czerwca 1883 l. 23050 ustanowiony substytut Juliana Szemelowskiego c. k. notaryusza we Lwowie (M. P.).

Odpis wierzytelny A. Lwów 27. Czerwca 1883. Wysoki Wydział krajowy Lwów. Załatwiając szanowną odezwę z 22. b. m. przynosimy Saldo rachunku Wys. Wydziału krajowego wynoszące wedle załączonego wykazu 501.541 zł. 67 ct. z dniem 2. Lipca b. r. na rzecz Banku krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz w Wielkiem ks. Krakowskiem i piszemy się z wysokiem poważaniem c. k. uprzyw. galic. akcyjny Bank hipoteczny. Lazarus w. r. pp. Winiarz w. r. Czytałem i odpis ten za dosłownie zgodny z okazanym mi nieostemplowanym pierwopisem uznałem. — We Lwowie dziesiątego Lipca tysiąc ośmset ośmdziesiątego trzeciego roku. Stanisław Nowak w. r. dekretem c. k. Sądu kraj. we Lwowie z dnia 9. Czerwca 1883 l. 23050 ustanowiony substytut Juliana Szemelowskiego c. k. notaryusza we Lwowie. (M. P.).

Odpis wierzytelny B. Fol. 244/2 C. k. uprzyw. galic. Bank hipoteczny. Do Wysokiego Wydziału krajowego we Lwowie. Rachunek bieżący z c. k. uprzyw. galic. akcyjnym Bankiem hipotecznym we Lwowie.

D a t a 1883		T e r m i n	K w o t a					
			Debet		Credit			
Maj	23	Za wniesione	Maja	25			500.000	—
Lipiec	2	„ 3%	Lipca	2			1.541	67
„	„	Saldo			501.541	67	—	—
					501.541	67	501.541	67
Lipiec	2	Za saldo.	Lipca	2			501.541	67

S. E. et O. Lwów dnia 27/6 1883. C. k. uprzyw. galic. Bank hipoteczny. Lazarus wł. r. pp. Winiarz wł. r. Czytałem i odpis ten za dosłownie zgodny z okazanym mi marką stemplową na 5 ct. opatrzonym pierwopisem uznałem. We Lwowie dnia dziesiątego lipca tysiąc ósmset ósmdziesiątego trzeciego roku Stanisław Nowak wł. r. dekretem c. k. Sądu kraj. we Lwowie z dnia 9. czerwca 1883. L. 23050 ustanowiony substytut Juliana Szemelowskiego, c. k. notaryusza we Lwowie. (M. P.)

Odpis wierzytelny C. 8777. Lwów 30. czerwca 1883. Wysoki Wydział krajowy we Lwowie. Powołując się na nasze pismo z dnia 26. bm. odłużamy rachunek Wysokiego Wydziału krajowego kwotą 300.425 zł. z wal. 2. lipca 1883. na rzecz Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomerji z W. Ks. Krakowskiem i pozostajemy z wysokiem poważaniem Filia c. k. uprz. aust. Zakładu kredytowego dla handlu i przemysłu we Lwowie Posner wł. r. Grabiński wł. r. Czytałem i odpis ten za dosłownie zgodny z okazanym mi, nieostemplowanym pierwopisem uznałem. We Lwowie dziesiątego lipca tysiąc ósmset ósmdziesiątego trzeciego roku. Stanisław Nowak wr. dekretem c. k. Sądu kraj. we Lwowie z dnia 9. Czerwca 1883. L. 23.050 ustanowiony substytut Juliana Szemelowskiego c. k. Notaryusza we Lwowie. (M. P.)

Odpis wierzytelny D. 303. Wysoki Wydział krajowy Lwów. Rachunek bieżący z Filiją c. k. uprzyw. austr. Zakładu kredytowego dla handlu i przemysłu we Lwowie.

D a t a			P r z e d m i o t	Kwota		Zapadłość		dnie
miesiąc	dzień							
Czerwiec	15	Ma	Za złożone fl.	300.000	—	15	Czerwca	—
"	30	"	3% odsetek	425	—	—	—	17
		"	Saldo	300.425	—	2	lipca	—

Z. Z. O. Lwów. 30. Czerwca 1883. Filia c. k. uprzywil. austr. Zakładu kredytowego dla handlu i przemysłu we Lwowie. Posner wr. Grabiński wr. Czytałem i odpis ten za dosłownie zgodny z okazanym mi marką stemplową na 5 ct. opatrzonym pierwopisem uznałem. We Lwowie dziesiątego Lipca tysiąc ósmset ósmdziesiątego trzeciego roku. Stanisław Nowak wr. dekretem c. k. Sądu krajowego we Lwowie z dnia 9. Czerwca 1883. L. 23.050 ustanowiony substytut Juliana Szemelowskiego c. k. notaryusza we Lwowie (M. P.)

W dowód czego mój podpis przy wyciśnięciu pieczęci urzędowej z tem, że odpisy załączników, A) B) C) D) zgadzają się dosłownie z odpisami wierzytelnymi do oryginalnego protokołu załączonymi. — Lwów dziesiątego Lipca tysiąc ósmset ósmdziesiątego trzeciego roku.

Stanisław Nowak wr. dekretem c. k. Sądu krajowego we Lwowie z dnia 9. Czerwca 1883. l. 23.050 ustanowiony substytut Juliana Szemelowskiego c. k. notaryusza we Lwowie (M. P.)

Opis... 1883...
 Winiarski...
 1883...
 1883...

Opis... 1883...
 Winiarski...
 1883...
 1883...

Lp. Nr	Nazwa	Liczba	Wartość	Lp. Nr	
				Nazwa	Liczba
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

Opis... 1883...
 Winiarski...
 1883...
 1883...

Do Wysokiego Wydziału krajowego.

Podniesienie ogólnego dobrobytu, a więc nadanie rozwoju rolnictwu, przemysłowi i handlowi, jest niewątpliwie jednym z ważniejszych zadań bieżącej chwili.

Pojmując doniosłość tego zadania, kraj — za pośrednictwem legalnych swych organów autonomicznych, utworzył Instytucję groszem publicznym wyposażoną, mającą obecnie rozpocząć swą działalność. — Chwila ta wkłada na mnie obowiązek uwydatnienia w jaki sposób Bank krajowy może na ów rozwój wpływać, — jaki w powyższym zadaniu przyjmować udział, i w jakim zakresie oczekiwaniom ogółu czynić zadosyć. — Mam przeto zaszczyt przedstawić Wysokiemu Wydziałowi krajowemu poglądy, które zamierzam wprowadzać w czyn, przy nadawaniu kierunku działalności Banku krajowego.

I.

Rolnictwo jest w naszym kraju główną podstawą bogactwa narodowego, a zarazem najważniejszym z czynników warunkujących ogólny dobrobyt całego społeczeństwa krajowego. — Rozwój rolnictwa stał się zaś najistotniejszym z zadań bieżącej chwili, skoro jak powszechnie wiadomo, utrzymanie się przy ojczystym zagonie, jest rzeczą z każdym dniem dla rolnika trudniejszą. — Z tych bezwzględnie względów statut Banku krajowego polecenie swe odnoszące się do rolnictwa na pierwszym postawił miejscu, a nawet uroczyście ogłosił, że cały kraj gwarantuje wykonywanie zobowiązań tegoż Banku, wynikających z emisji listów zastawnych.

Rolnictwu, tak samo jak każdej innej działalności w dziedzinie ekonomicznej, żadna Instytucja nie jest w możności nadać rozwoju bezpośredniego, skoro on od pracy i usiłowań całego stanu rolniczego jest wszędzie zawisłym.

Na rozwój rolnictwa Bank krajowy może oddziaływać jedynie pośrednio, przez polepszanie warunków, wśród których praca ta ma być podejmowaną, aby ją czynić łatwiejszą i skuteczniejszą. — Temi zaś warunkami są: taniość kredytu rzeczowego i powiększenie dzisiejszej produktywności ziemi.

Jakoż dzisiejsza rentowość gospodarstw rolnych jest znacznie niższą od stopy procentowej płaconej wierzycielom hipotecznym, — procenta więc pochłaniają cały dochód rolnika, chociażby pożyczka hipoteczna nie wyczerpywała całej wartości majątku, na którym jest zabezpieczoną.

Podjęcie wszelkich możliwych usiłowań w celu uczynienia kredytu rzeczowego tańszym, jest właśnie jednym z główniejszych zadań, wskazanych Bankowi krajowemu przez jego statut; — praca zaś w celu podniesienia produktywności ziemi, tak samo jak wszędzie, musi być pozostawioną inicjatywie prywatnej.

Powyższe zadanie Banku krajowego nie jest wszakże łatwym, skoro szersze koła publiczności krajowej nie nawykły umieszczać swych zasobów w listach zastawnych; — skutkiem czego, dla każdej znaczniejszej emisji tychże listów szukać przychodzi pomieszczenia jedynie w Instytucjach finansowych, u bankierów i u samych bogaczy. — Emisye renty francuskiej są dlatego łatwemi, że jednocześnie z zamożniejszymi warstwami społeczeństwa francuskiego, i najmniej zamożne jego warstwy poczytując wielką księgę długu krajowego za najbezpieczniejszą lokację oszczędzanych pieniędzy, ubiegają się o nabycie renty przy każdej ogłaszanej na nią subskrypcyi. — Emisye listów zastawnych w królestwie polskiem są dlatego łatwemi, że od dawna najmniej zamożni, jednocześnie z bogatszymi, przywykli umieszczać przeważnie w tychże listach to, co każdorocznie zaoszczędzają. — Tylko bowiem udział najszerszej publiczności, nie zaś mniej lub więcej liczne oferty samych bogaczy, zapewnia wszędzie powodzenie każdej emisji papierów krajowych, — i najskuteczniej oddziaływa na stopę procentową, więc kredyt publiczny czyni tańszym.

W Galicyi dzieje się dotychczas inaczej. — Każda Instytucja puszczając w obieg listy zastawne, nie może wprowadzać w rachubę szerszej publiczności, przywykłej inaczej umieszczać swe zasoby; — jest więc zmuszoną szukać pomocy u giełd, przeważnie po za własnym krajem. Że zaś pomoc ta nie przychodzi darmo, więc i kredyt publiczny nie może stawać się tańszym.

To nawyknienie mniej zamożnych warstw ludności krajowej, będzie właśnie jedną z trudności przy emisjach listów zastawnych Banku krajowego, skoro szukałby on nadaremnie tych dziesiątków tysięcy odbiorców dobrowolnych, które gdzieindziej oczekują na każdą emisję papierów publicznych, mających zabezpieczenie hipoteczne. Nie przyjdą jej również z pomocą inne dziesiątki tysięcywierzycieli hipotecznych, z których sam przepis prawodawstwa w krajach tworzących Prusy, tak samo jak w Królestwie polskiem wytwarza liczny zastęp odbiorców, do przyjmowania listów zastawnych zobowiązanych. — W rzeczonych krajach wszystkie instytucje kredytu rzeczowego właśnie dla tego, że istnieją, aby ułatwiać spłatę długów hipotecznych, uskuteczniają tę spłatę w biurze hipotecznem, pod powagą sądu, kolejną wpisów hipotecznych, dając wierzycielom listy zastawne z dopłatą różnicy kursu. — Ten rozumny przepis, nie czyniący wierzycielom żadnej szkody, wytwarzając liczną grupę biorących listy zastawne, w chwili gdy one puszczane są w obieg, usuwa potrzebę ogłaszania subskrypcyi i uwalnia Instytucje kredytowe od konieczności szukania pomocy u potęg giełdowych. — W miarę bowiem udzielania pożyczek, listy zastawne wchodzi w obieg codziennie i jednocześnie we wszystkich biurach hipotecznych kraju. Giełda reguluje jedynie wysokość dopłaty, jaką złożyć jest obowiązany ten, kto zaciąga pożyczkę idącą na spłatę wierzycieli hipotecznych.

Ustawodawstwo tutejsze nie daje podobnego ułatwienia. Nie oczekując przeto dla swych listów zastawnych, ani owej licznej grupy odbiorców dobrowolnych ani jeszcze liczniejszej odbiorców wytworzonych przepisem ustawy, obu grup istniejących w każdym z rzeczonych krajów, Bank krajowy przy emisjach swych listów zastawnych nie będzie w możności odstąpić od sposobu przyjmowanego dotychczas przez tutejsze Instytucje kredytowe.

Doniosłość powyższych trudności była powodem, że przed przystąpieniem do układania projektu do przepisów o udzielaniu pożyczek w listach zastawnych, poczytałem za obowiązek zbadać, czy nie byłoby możebnem przyswoić Bankowi krajowemu ułatwienia tak wyraźnie i tak dodatnio oddziaływające na kredyt publiczny, — a których użyteczność jest poświadczoną wielo-

letniem doświadczeniem w krajach ościennych. Ułatwienia te wpływają na obniżenie stopy procentowej, a więc pomoc bezpośrednio niesioną rolnictwu czynią istotnie skuteczną. Jakoż, wedle znanych powszechnie danych, same długi amortyzacyjne ciężące w Galicyi na samych majątkach tabularnych, przewyższają 150 milionów guldenów. Obniżenie przeto dzisiejszej stopy procentowej o 1%, umniejszyłoby ciężary rolnictwa krajowego corocznie przynajmniej o półtora miliona;— ta zaś poważna suma, zostając corocznie w kraju, nie mogłaby nie oddziaływać dodatnio na ogólny jego dobrobyt.

Chcąc pierwsze ze wzmiankowanych ułatwień wprowadzić do tutejszych stosunków kredytowych, zwróciłem się przedewszystkiem do szerszej publiczności krajowej, pragnąc ją przekonać, że kupując listy zastawne, opatrzone gwarancją całego kraju, będzie swe oszczędności umieszczać bezpieczniej i korzystniej, niż to czyni dotychczas.— Kilka przecież miesięcy nie mogło wystarczyć na tak radykalną ewolucję w pojęciach i w nawyknieniach mi eszkańców.

Przy zamierzonych emisjach listów zastawnych Bank krajowy jeszcze nie może brać w rachubę szerszej publiczności krajowej,— chociaż rezultat ostatniej subskrypcyi na obligacye krajowe dozwala mieć nadzieję, że powyższy zwrot opinii publicznej nie da na siebie czekać zbyt długo.

Wprowadzenie znowu do ustawodawstwa krajowego zasad, które gdzieindziej, jak objaśniłem powyżej, zobowiązując wierzycieli hipotecznych do przyjmowania zapłaty w listach zastawnych z dopłatą różnicy kursu, na taniłość kredytu rzeczowego tak dodatnio wpływają, wymagałoby zgodzenia się wszystkich czynników prawodawczych całej monarchii. Gdy zaś w obec dotychczasowej organizacji sądownictwa i w obec przepisów obowiązującego kodeksu postępowania sądowego, wyjednanie w Radzie Państwa odpowiedniej noweli nie będące rzeczą łatwą, przyniosłoby dla kredytu więcej na razie szkody niż pożytku, więc dalsze podnoszenie powyższej myśli musiałem odłożyć do chwili, w której projekt nowej procedury cywilnej, na rozbiór w Radzie Państwa już oczekujący, stanie się obowiązującym prawem.

Gdy więc żadnego z obu wyżej wskazanych ułatwień krajowi przyswoić na teraz się nie da, nie pozostawało mi nic innego, jak zbadać: co mogło by bardziej zachęcać szerszą publiczność do nabywania listów zastawnych, w śród takich danych, jakie każdej ich emisyi dotychczas towarzyszyły.

Z porównania ceduły giełdy wiedeńskiej z cedułami innych rynków pieniężnych łatwo dostrzedz, że pożyczki hipoteczne, udzielane w papierach procentowych połączonych z premiami loteryjnymi, są dla dłużnika najmniej uciążliwemi. Kapitał bowiem nęcony nadzieją wygrania premji loteryjnej, poprzestaje na procencie daleko niższym, niż gdy się lokuje w papierach publicznych szansy takiego wygrania nie przedstawiających. Kurs 3% listów zastaw. austriackiego zakładu kredytu rzeczowego (Bodenkredit) jest wydatnem tej obserwacyi potwierdzeniem.

Spożytkowaniu powyższego usposobienia publiczności nie stają na przeszkodzie względy moralne, tak silnie i tak zasadnie podnoszone przeciw istnieniu loteryi zwyczajnych. Każda bowiem loterya dla z bogacenia jednostki uboży tysiące, zabiera im bowiem owoce oszczędności i pracy. W każdej, ogół grających bezpowrotnie traci to, co licząc na szczęście, losowi gry powierzył. Przeciwnie zaś żaden z umieszczających swe zasoby w papierach procentowych, połączonych z premiami loteryjnymi, nie jest ani narażanym na jakąbądź stratę kapitału, ani pozbawionym procentu, acz poprzestaje na niższej jego stopie; co właśnie czyniąc pieniądź tańszym, obraca się na pożytek interesu ogólnego i polepsza stosunki ekonomiczne całego kraju.

Nie wahałem się przeto podnosić w Wiedniu myśli połączenia z premiami loteryjnymi listów zastawnych Banku krajowego, lecz ust pana Ministra finansów otrzymałem stanowczą odpowiedź, że każde żądanie przez tenże Bank w tym kierunku czynione, byłoby bezwarunkowo bezskutecznem.

II.

Pomimo niemożności wyjednania żadnego z powyższych ułatwień dla emisji listów zastawnych Banku krajowego, jest on wszakże w obowiązku przynieść rolnictwu ulgę przez obniżenie rat amortyzacyjnych, które w dotychczasowej opłacane wysokości jego rozwój nie wątpliwie tamują, ale nawet budzą poważne obawy, pod względem zachowania własności ziemi w ręku rodzin obecnie ją posiadających. Szukać tej ulgi gdzie indziej, byłoby to rzucać ogółowi rolnicemu pusty frazes, i sprawę od której przyszłość społeczeństwa krajowego w znacznej mierze jest zależną, wprowadzać w dziedzinę złudzeń.

Ulgą zaś, nie byłaby ani rzeczywistą, ani skuteczną, gdyby pożyczek hipotecznych nie czyniła tańszemi, i gdyby jednocześnie w nie dość znacznym stopniu obniżała wysokość rat półrocznych, obecnie przez dłużnika płaconych na umorzenie długu.

W dzisiejszym stanie ekonomicznym kraju i przy niemożności wprowadzenia ułatwień, z których kredyt publiczny korzysta gdzieindziej, a o których wyżej mówiłem, w obec wreszcie stopy procentowej, istniejącej w całej monarchii, nieodważyłbym się projektować pożyczek tańszych, jak w listach zastawnych cztero i pół procentowych. Oznaczyć tę właśnie stopę procentu, doradza obserwacja faktów, jedyna wskazówka za którą w tym przedmiocie iść należy, skoro nie istnieją żadne pewniki lub zasady abstrakcyjne, któreby mogły kwestyą *a priori* rozstrzygnąć i podać sposób jej załatwienia. Fakta zaś pouczają: 1° że papiery publiczne przynoszące procent niższy, dają się spieniężać stosunkowo drożej niż przynoszące procent wyższy; publiczność bowiem wprowadza w rachubę korzyść otrzymywaną przy spłacaniu papierów publicznych, przy corocznem ich umarzaniu, a zwłaszcza większą pewność, iż przez dłuższy szereg lat nie przyjdzie do skonwertowania długu na oprocentowany niżej; co przy papierach wyżej procentujących jest właśnie zawsze przewidywanem; 2° że jednak popyt na listy zastawne 4-ro procentowe jest obecnie mniejszym, listy zaś pięć procentowe znajdują ciągle łatwe pomieszczenie; 3° że wreszcie, otrzymujący pożyczkę w listach zastawnych czteroprocentowych, zamienionych na gotowiznę, dostają fundusz często niewystarczający dla celów, które na razie wywołują potrzebę zaciągnięcia długu.

Chcąc przeto, o ile się da uczynić tańszemi pożyczki hipoteczne udzielane przez Bank krajowy, a zmniejszyć wytknięte wyżej niedogodności pożyczek zaciąganych od tutejszego Towarzystwa kred. ziem. w listach zastawnych czteroprocentowych, najbezpieczniej pójść drogą pośrednią. Przeciętna bowiem między obecnym kursem cztero i pięć-procentowych listów zastawnych Tarzystwa upoważnia do wniosku, że nawet z razu kurs cztero i pół procentowych listów zast. Banku krajowego, powinien przewyższać 90%, zwłaszcza w obec gwarancji całego kraju, jaką one są ozdobione; co już, acz w skromnej mierze obniży stopę procentową.

Donioślejsze zaś jej obniżenie, musi być zawisłem od polepszenia targu pieniężnego w całej Europie.

Samo przecież obniżenie stopy procentowej jeszczeby nie skutkowało wydatniejszego pomniejszenia rat przez rolnika półrocznie opłacanych, jeszcze więc nie byłoby ulgą donioślejszą, zdolną trudne obecnie jego położenie uczynić łatwiejszem, a nawet ochronić go przed smutną koniecznością sprzedaży majątku, a dopomódz do zachowania tegoż majątku dla dzieci i wnuków. Uczynić temu celowi zadosyć nie podobna inaczej, jak składkę na umorzenie długu mieszczącą się w każdej półrocznej racie, obniżyć do możliwego *minimum*. — Pociągnie to za sobą konieczność naznaczenia dłuższego szeregu lat na całkowite umorzenie długu; — obciąży więc obowiązkiem opłacania rat dwa przynajmniej pokolenia dzisiejszych posiadaczy ziemi.

Gdyby własność ziemiska w kraju nie była tak jak jest obdłużoną i gdyby jej posiadacze nie znajdowali się na pochyłości, na której tylko środki radykalne są zdolne powstrzymać ich od blizkiego upadku, — możnaby pożyteczności amortyzacji długoletniej podawać w wątpli-

wość, i podnosić poważniejsze zarzuty przeciw nakładaniu obowiązków z góry aż na dwa pokolenia. — Dziś wszakże, już minęła pora do podnoszenia tych zarzutów; wszelkie bowiem niedogodności amortyzacji długoletniej błędą w obec interesu ogólnego wchodzącego w grę, skoro sprawa ma widoczną doniosłość nawet dla organizmu narodowego. Jakoż, poważna liczba majątków ziemskich, nierentujących się odpowiednio do dzisiejszych cen ziemi, w bliższej lub dalszej przyszłości niewątpliwie przeszłaby w ręce, być może społeczeństwu krajowemu wrogie, w ręce takich, którzyby życia swego z życiem i z losami narodu łączyć nie chcieli, — gdyby pozostała miała dłużej pod ciężarem wysokich rat amortyzacyjnych, których opłacać obecnie nie jest w możności.

Podjęcie energicznej a wytrwałej pracy w celu odwrócenia powyższego niebezpieczeństwa, wchodzi więc w zakres dobrze pojmwanych obowiązków patriotyzmu. Jest zaś ono zarazem najkorzystniejszym interesem materyalnym dla każdego ojca rodziny, który wytrwawszy w tej pracy, zdoła posiadaną ziemię dla swych następców zachować, — skoro wobec ciągłego acz powolnego obniżania się wartości monety nawet metalicznej i takiegoż wzrostu ceny ziemi we wszystkich krajach kontynentu, majątek zachowany w rodzinie będzie i u nas za lat kilkadziesiąt mieć wartość co najmniej podwójną, w stosunku do wartości dzisiejszej. Z pożyczki zaś dziś zaciągniętej, o ile nie będzie odnawiana, pozostanie wtedy nie wiele do dalszego umorzenia.

Chcąc przeto przynieść rolnictwu pomoc radykalną i rzeczywiście skuteczną, należy rozpocząć udzielanie pożyczek o amortyzacji długoletniej, oznaczając na éwierc od sta wysokość składki na umorzenie. Tym zaś sposobem każdy, kto za pomocą zaciągniętej pożyczki zdoła swe interesa uporządkować, będzie opłacać łącznie tylko po 5% na rok, tytułem procentu, składki na umorzenie i opłaty na koszt administracji Banku krajowego. Komu zaś środki pieniężne na to dozwolą, ten będzie władnym każdej chwili umorzenie długu przyspieszyć; — każdemu bowiem służyć powinno prawo, spłacenia pożyczki nietylko naraz, ale nawet częściowego po nad rozkład jej umarzania.

Oczekiwana przez rolników pomoc Banku krajowego musi być zamkniętą w powyższych granicach, skoro szersze granice nie zostały zakreślone przez jego statut, — a nawet nie dawałyby się pogodzić ani z naturą, ani z bezpieczeństwem Instytucji, powołanej nie do prowadzenia przemysłu rolniczego bezpośrednio na własny swój rachunek, lecz do niesienia temuż przemysłowi pomocy pośredniej, znajdującej ostateczny dla siebie wyraz w oddziaływaniu na stopę procentową i w ułatwianiu kredytu rzeczowego.

III.

Z pożyczek hipotecznych przez Bank krajowy udzielać się mających, ma prawo korzystać wszelka własność nieruchoma, tak ziemską jak miejską. Sama przecież natura rzeczy wywołuje potrzebę uczynienia różnicy pomiędzy większą i średnią własnością ziemską z jednej, a małą własnością ziemską z drugiej strony; jak niemniej pomiędzy nieruchomościami położonemi w znacznie-
szych a nieruchomościami położonemi w innych miastach kraju. Większa i średnia własność ziemską, jak niemniej nieruchomość w znaczniejszych miastach kraju, mogą z kredytu rzeczowego korzystać b e z-
po ś r e d n i o, wchodząc wprost w stosunek z Bankiem krajowym. Chcąc wszakże z jego bezpieczeń-
stwem, a z pożytkiem biorących pożyczkę, dopuścić do kredytu rzeczowego małą własność ziemską,
Przeważnie włościąską i nieruchomości położone w mniejszych miastach, koniecznie szukać należy po-
średnictwa tych, którzy zostając z jej posiadaczami w bliższem zetknięciu są w możności dokła-
dniej zbadać nietylko bezpieczeństwo pożyczki, ale i potrzebę tego, kto jej żąda, cel na jaki
użyć ją zamierza, skuteczniej wreszcie zając się dopilnowaniem poboru rat; — słowem rozcią-
gnąć opiekę, w braku której posiadacz małej własności, własnym pozostawiony siłom, zamiast
z kredytu odnieść korzyść, byłby najczęściej doprowadzonym do upadku. Już sam wzgląd na wy-
sokość kosztów administracji oddziału pożyczkowego, któryby obejmował drobną własność ziem-

ską całego kraju, nakazuje szukać innej drogi przy udzielaniu kredytu rzeczowego. Sama własność włościańska w całym kraju obejmuje blisko 8 milionów morgów, tworzących przeszło ośmset tysięcy oddzielnych gospodarstw; koszta administracji musiałyby przeto pochłaniać corocznie kilkaset tysięcy guldenów, chociażby z tego względu, iż Bank krajowy musiałyby prowadzić 800.000 oddzielnych rachunków. Dotychczasowa działalność zakładu kredytowego włościańskiego we Lwowie jest pod tym względem przykładem bardzo pouczającym. Zakład ten, od początku swego istnienia po koniec r. z. udzielił 69.415 pożyczek; — musiał przeto prowadzić tyleż oddzielnych rachunków; — co spowodowało, iż przy ogólnej sumie 6,646.057 guld. 15 cent., jaką z końcem r. z. miał na pożyczkach udzielonych 38.172 gospodarstwom włościańskim, poniósł w tymże roku 199.885 guld., 85 cent. kosztów administracji, (125.000 guld. na same płace urzędników.); — co wyobraża przeszło 3% od sumy tychże pożyczek.

Nie mogąc przeto wchodzić z małą własnością w stosunek bezpośredni, Bank krajowy musi przedewszystkiem wyjednać dla siebie pomoc powiatowych władz autonomicznych.

Pod zwierzchnictwem niektórych Wydziałów powiatowych już w niektórych powiatach istniejące kasy pożyczkowe są organem najbardziej odpowiednim do wykonywania pośrednictwa przy udzielaniu pożyczek hipotecznych małej własności i przy ściąganiu rat. Można mieć nadzieję, że wkrótce za inicjatywą Rad powiatowych, potworzą się instytucje lokalne w powiatach, w których jeszcze nie istnieją, że przeto w ciągu lat kilku będzie istnieć w każdej miejscowości organ przez władzę autonomiczną kontrolowany, o dobro mieszkańców dbały, i do niesienia im pomocy obywatelskiej chętny. Wtedy zaś mała własność ziemską na całym obszarze kraju, będzie mogła korzystać z kredytu rzeczowego, przez Bank krajowy ułatwanego.

IV.

Przy obecnem obciążeniu ziemi wyżej nad połowę a przynajmniej do połowy jej wartości, pomoc kredytowa, w powyższych zamknięta ramach, nie dosięgnie bez wątpienia tam, gdzie jest najbardziej oczekiwana, a zarazem, gdzie dla kultury krajowej jest najwięcej pożądana; nie dostarczy mianowicie środków pieniężnych na nakłady, mające na celu bezpośrednie powiększenie produkcji rolniczej. Mam tu głównie na myśli drenowanie roli i nawadnianie łąk, melioracje, z pomiędzy wszystkich melioracji rolniczych najmniej zawodne, skoro wydajność plonów potęgują do tego stopnia, iż zaraz po ich dokonaniu ta sama ziemia zaczyna rodzić o kilka ziarn więcej niż rodziła poprzednio. Niezwłocznie przeto, przynajmniej o trzecią część podniosłyby rentowość tych majątków ziemskich, w których zostałyby dokonane.

Bank krajowy nie jest wszakże upoważnionym przez swój statut do udzielania pożyczek hipotecznych na drugą połowę wartości majątku ziemskiego, a nawet nie ma odpowiedniego zasobu pieniężnego, z którego rolnicy mogliby czerpać fundusze na koszta drenowania lub nawadniania.

Ułatwianie wykonywania tego rodzaju melioracji wchodzi zresztą w poczet obowiązków państwowych, i staje się wszędzie zadaniem interesu ogólnokrajowego; należy więc mieć nadzieję, że w tej sprawie rolnicy nie będą pozostawieni bez pomocy pieniężnej i bez ułatwień donioślejszych.

Bank krajowy zaś mógłby im nieść usługi, gdyby w drodze ustawodawczej został upoważnionym do puszczania w obieg obligacji melioracyjnych na koszta drenowania lub nawadniania wyłącznie przeznaczonych. Wtedy bowiem ustawa wskazywałaby zarazem zasady udzielania tych pożyczek i sposób ich zabezpieczenia; na czem znowu dałaby się oprzeć emisja tego papieru publicznego, wprowadzająca na pomoc rolnictwu kapitały zasilające obecnie inne gałęzie przemysłu.

Innego rodzaju usługi, jakich rolnictwo od Banku krajowego oczekuje, nie dadzą się

zaliczać do oddziału hipotecznego, lecz do oddziału ściśle bankowego, o którym właśnie mówić mi przychodzi.

V.

W oddziale ściśle bankowym, statut Banku krajowego pozwala mu udzielania pożyczek w obligacjach komunalnych powiatom i gminom.

Niezwłoczne spożytkowanie tego dozwoleńia leży interesie całego kraju, skoro dostarczanie funduszu na dokonywanie dzieł użyteczności ogólnej powiatów i gmin, będzie zarazem ułatwiać rozwój kultury krajowej. Budowa nowych dróg bitych, szkół, szpitali, koszar, regulacja rzek niebędących rzekami publicznymi, dostarczanie kredytu spółkom wodnym i przedsiębiorstwom melioracyjnym, porządkowanie miast i polepszanie ich warunków higienicznych, zgoła każde zadanie, nie przestające mieć na celu interesu ogólnego, chociaż ma być spełnionem w granicach jednego powiatu, lub jednej gminy, i zawsze więcej lub mniej ściśle związane z interesem całego kraju, nie będzie powstrzymywanem lub opóźnianem dla braku środków materialnych, jak to nie rzadko dzieć się musiało dotychczas.

Pożyczki w obligacjach komunalnych zaciągając także mogą stowarzyszenia istniejące na zasadach odpowiadających ustawie z dnia 9. Kwietnia 1873., ilekroć stowarzyszeniom tym powiat lub gmina udzielić zechce solidarne poręczenie. Tym przeto sposobem mogą być polepszanemi warunki kredytu w miejscowościach, w których obecnie pieniądz jest zbyt drogim; co znowu powinny dawać popęd do pracy, a więc oddziaływać dodatnio na rozwój przemysłu, zwłaszcza drobnego i domowego.

Pożyczki w obligacjach komunalnych mogą wreszcie stawać się środkiem ratunku nawet dla jednostek. Mam tu wyłączenie na myśli przerażającą liczbę włościan, upadających pod ciężarem długu, zaciągniętego nieoględnie, a jeszcze bardziej pod ciężarem zaległości rat pożyczkowych, których jednorazowo zaspokoić już nie są w możności ¹⁾. Są zaś między nimi i tacy, którzy już zostali lub wkrótce będą z własności wyzuci, a którzy przecież mogliby jeszcze do niej powrócić, lub się przy niej utrzymać, gdyby im przyszła z pomocą ta ręka, która będąc im najbliższą powinna by właśnie poczuć się najprzód do obowiązku, jaki w obecnem położeniu pozostaje do spełnienia ²⁾.

W znacznej części obowiązek ten ciąży bezwątpienia na całym kraju, skoro nie może być rzeczą dla ogółu obojętną, los tylu włościan stratą własności zagrożonych, lub już z niej wyzutyh, a jeszcze bardziej, jaki żywioł zajmie ich miejsce w organizmie narodowym. Kraj wszakże, już uczynił zadosyć tej części powyższego obowiązku, jaka przypadała na jego udział. Tworząc bowiem Bank krajowy i dając mu zarazem prawo do udzielania pożyczek w obligacjach komunalnych, zapewnił fundusze ułatwiające spełnienie drugiej części zadania, już wyłącznie zależnej od samego społeczeństwa krajowego. Nikt nie zdołałby jej ani podjąć ani spełnić łatwiej i pożyteczniej od zarządu samychże powiatów lub gmin, który będąc w najbliższem, a ciąglem zetknięciu z obłożonymi, dokładniej niż ktobądź jest w możności ocenić, w jaki sposób obdłużonemu dopomódz, na jakie raty zaległość rozłożyć, czy wywłaszczonego można przy gospodarstwie utrzymać, lub którego z miejscowych włościan do kupna osady zachęcić, w razie gdyby wywłaszczony już do niej powrócić nie mógł.

¹⁾ Włościanie byli w dniu 1. Stycznia r. b. dłużnymi jednemu tylko zakładowi kredytowemu włościańskiemu we Lwowie, tytułem rat zaległych, sumę 1,467.874 zł. 50 ct.

²⁾ Zakład kredytowy włościański we Lwowie od początku swego istnienia wyjednał sprzedaż przez publiczną licytację 2941 gospodarstw włościańskich. — Z tej liczby osoby trzecie nabyły 797 gospodarstw, — pozostaje jeszcze w toku sądowym 453 gospodarstw, — sam zaś zakład musiał nabyć 1691 gospodarstw, z których 900 gospodarstw wróciło do posiadania wywłaszczonych lub ich rodzin.

Więc na gminach ciąży przedewszystkiem obowiązek zajęcia się odkupieniem osad już zlicytowanych; dotychczasowa zaś skuteczna działalność stowarzyszeń, które zadanie to nawet bez cudzej pomocy już w niektórych powiatach podjęły, przynosi dowód, że wykonanie tego obowiązku przy dobrej woli nie jest trudnem.

Jeżeli więc z jednej strony, Instytucje miejscowe w powiatach, podejmując się udzielania pożyczek hipotecznych ułatwią włościanom spłatę uciążliwych długów; a z drugiej strony, jeżeli gminy zajmą się odkupieniem osad, w drodze egzekucyi już przedanych i same nadadzą tym osadom odpowiednie przeznaczenie, rozprószoną zostanie czarna chmura nad przyszłością licznych rodzin, a nawet nad organizmem naszego społeczeństwa wiszącą, słusznie przejmująca uczuciem zaniepokojenia umysły wyższe, mające zawsze na głównym celu dobro publiczne.

VI.

Inne atrybucye Banku krajowego są w statucie szczegółowo wymienione. Wprowadzając w czyn myśl, jaka temu wymienieniu towarzyszyła, Bank krajowy stanie się instytucją rzeczywiście użyteczną, o ile zdoła za pomocą czynionych przez siebie ułatwień rozbudzić inicjatywę prywatną, od której rozwój w dziedzinie ekonomicznej jest wszędzie zależnym. — Nie na to bowiem został utworzony, aby inicjatywę tę zastępując, sam stawał się fabrykantem lub handlującym. Nie ma on zajmować się bezpośrednio produkcją krajową, ale winien jej jedynie pomoc przez udzielanie kredytu. — Nie może przeto ani zakładać, ani prowadzić fabrykę rzemiosł lub handlu, gdyż zajęcia te należą do sfery spekulacyjnej, która instytucyi krajowej powinna być najzupełniej obcą, do sfery, w której najsilniejszą dźwignią jest wszędzie osobisty interes jednostek; — interes ten zaś nad działalnością instytucyi jaką ma być Bank krajowy, dominować nie powinien.

Nie może ona wreszcie przyjmować udziału w żadnych spółkach handlowych, prowadzonych na zysk lub stratę, i także należących do sfery spekulacyjnej; poczytuję bowiem za najgłówniejszy mój obowiązek stać na czujnej straży grosza publicznego, którym instytucya ta została wyposażoną, a więc najtroskliwiej przestrzegać, aby grosz ten nie był narażonym na niebezpieczeństwa każdej spekulacji towarzyszące.

Pozostając po za jej sferą Bank krajowy winien natomiast nieść wszelkie ułatwienia kredytowe każdej gałęzi przemysłu, a więc i każdej z tych, które w naszym kraju dotychczas rozwinąć się nie potrafiły a zwłaszcza każdej, której brak jest szkodliwym dla ekonomii krajowej. Wszelka więc inicjatywa prywatna w dziedzinie ekonomicznej, powinna znaleźć w Banku pomoc kredytową, miarkowaną jedynie względami na jego bezpieczeństwo. Inicjatywa prywatna wchodzi w zakres dobrze pojmywanych obowiązków obywatelskich każdego, komu nie są obojętnymi przyszłe losy ojczyzny, — kto przeto nie zapomina, że narody jeszcze nie giną i nie umierają z chwilą utraty swego bytu państwowego, ale, jak to poucza księga dziejów całej ludzkości, mogą się stawać coraz biedniejszymi, marnieć, a nawet wyginać, gdy zaniedbają wzmocnić swego organizmu, — gdy go nie czynią zdolnym do skutecznego prowadzenia codziennej walki konkurencyjnej z innymi narodami, — walki, stającej się coraz widoczniejszą koniecznością tegoczesnych społeczeństw, i gdy w tej walce zostaną ostatecznie pokonanemi.

O tej nieubłaganej konieczności, nie powinnyby zapominać na chwilę wszystkie bez wyjątku warstwy naszego społeczeństwa; ta konieczność powinna by właśnie stawać się najsilniejszym bodźcem do inicjatywy prywatnej w każdej dziedzinie działalności społecznej, w takiej zwłaszcza, w której nas wyprzedziły ościenne narody.

Inne instytucje są powołane nieść tej inicjatywie pomoc w innych dziedzinach; — Bank krajowy nie powinien spuszczać z pamięci, że na jego udział przypadła dziedzina ekonomiczna, w kraju dotychczas zaniedbana, tem skwapliwiej przeto podniesienia przemysłu od inicjatywy prywatnej wyczekująca, — że więc nieść tejże inicjatywie pomoc kredytową ma widoczny obowiązek.

Powyżej określone granice, w których Bank krajowy rozwijać winien swą działalność niezaspokoją bezwątpienia tych, którzy mniemają, że jakakolwiek instytucja finansowa lub kredytowa, przez sam fakt swego istnienia, stanie się źródłem, z którego wytryśnie ogólny dobrobyt; — którzy przeto z utworzeniem Banku krajowego zbyt przesadne łączą nadzieje. Dobrobyt zawsze i wszędzie był i jest nagrodą oszczędności i pracy jednostek, tworzących społeczeństwo. Na pierwszą Bank krajowy nie będzie mieć żadnego wpływu; — drugiej zaś nie zastąpi, chociaż ułatwienia kredytowe jakie ma czynić, powinnyby stawać się jej bodźcem.

Wyciągnięcie większego lub mniejszego pożytku z istnienia tej instytucji, będzie przeto zależnem od samego społeczeństwa krajowego. — Pomimo tak skromnego zakresu i tylko pośredniego na rozwój ekonomiczny wpływu, uczyniona zadosyć głównej myśli, która jej utworzeniu towarzyszyła, jeżeli posłuszna przepisom statutu, który jej wskazuje co czynić, a czego strzedz się powinna; stanie się z czasem Instytucją solidną.

Od większego lub mniejszego stopnia tej solidności zależnym będzie większy lub mniejszy wpływ Banku krajowego na warunki kredytowe i na stopę procentową, a tem samem, większy lub mniejszy pożytek z jego istnienia. —

Lwów dnia 25. Maja 1883.

Antoni Wrotnowski mp.

Towarzystwo nie może być uznane za wyłączone z działalności, jeżeli nie wycofa się z działalności. W tym celu należy przedstawić dowody na to, że Towarzystwo nie wycofa się z działalności. W tym celu należy przedstawić dowody na to, że Towarzystwo nie wycofa się z działalności. W tym celu należy przedstawić dowody na to, że Towarzystwo nie wycofa się z działalności.

1910 10 10 10 10 10

Antoni Włodowski